

Evaluatie Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân



BBo

bureau voor beleidsonderzoek

www.bureaubeleidsonderzoek.nl
info@bureaubeleidsonderzoek.nl
06 46213983
postbus 2523, 8901 AA
Zuidergrachtswal 18
Leeuwarden
KvK: 01102046

Evaluatie Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân

Leeuwarden, 23 maart 2018

INHOUD

SAMENVATTING	3
1 ACHTERGROND EN DOEL	
1.1 Aanleiding	5
1.2 Probleemstelling, doel onderzoek en onderzoeksvragen	6
1.3 Aanpak en verantwoording	7
2 ONTWIKKELING EN GANG VAN ZAKEN VAN HET FONDS	
2.1 Doel en opzet	9
2.2 Aanleiding , voorbereiding, besluitvorming en start	12
2.3 Resultaten: bestedingen en activiteiten	18
2.5 Organisatie en financiën	20
3 BEVINDINGEN INTERVIEWS EN RESULTATEN ENQUÊTE	
3.1 Bevingen interviews	25
3.2 Resultaten enquête	30
4 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	32
 BIJLAGEN	
Bijlage I: Stemminguitslag Ondernemersfederatie 28 oktober 2015	39
Bijlage II: Overzicht informatie-avonden 2014-2015	40
Bijlage III: Overzicht trekkingsgebieden	41
Bijlage IV: Samenstelling Raad van Advies	42

SAMENVATTING

Dit rapport doet verslag van de evaluatie van het Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân. De evaluatie is nodig voor een besluit over wel of niet voortzetten van het fonds, en – in het geval van voortzetting – over eventuele aanpassingen in de opzet. Doel van de evaluatie is om inzicht te geven in de effecten van het fonds en de gang van zaken in termen van organisatie, beheer en communicatie. In de evaluatie is verder gekeken naar het draagvlak, waarbij ook de mening en visie van met name kleine kernen is gehoord. De evaluatie is uitgevoerd in opdracht van het Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân en de gemeente Súdwest-Fryslân.

Effecten

In 2017 is ruim 475.000 euro aan fondsmiddelen ten goede gekomen aan bestedingen door ondernemersverenigingen. Van 2017 op 2016 zijn de bestedingen toegenomen, en zijn er meer ondernemersverenigingen actief. Van het budget, exclusief de retributie van de agrarische sector, komt 62% ter beschikking van het ondernemersfonds. De rest van het beschikbare budget betreft retributie (35%). Van 2017 op 2016 is het aandeel budget dat beschikbaar is voor het fonds toegenomen.

De meeste activiteiten vinden plaats in Sneek en Bolsward. Ook in ‘grotere’ kleine kernen zoals Makkum en Heeg vinden relatief veel activiteiten plaats. De budgetten worden besteed aan collectieve activiteiten die overeenkomen met de doelen van het fonds. Het gaat om evenementen en festivals, inrichting van binnenstad, winkelstraat en bedrijventerrein, beveiliging van bedrijventerreinen, collectieve inkoop, en glasvezel. Er wordt ook geld besteed aan citymanagement en parkmanagement (in Sneek en Bolsward), en projecten rond duurzaamheid, arbeidsmarkt-onderwijs, en leefbaarheid.

Het fonds heeft zeker een rol gespeeld in het versterken van de organisatiegraad en de professionalisering van het bestuur van samenwerkende ondernemers in deelnemende kernen. In Sneek en Bolsward heeft de komst van het fonds bijgedragen aan het verder versterken van de samenwerking die er al was. In de kleine kernen is aan de ene kant verbetering van samenwerking, bijvoorbeeld in de vorm van nieuwe ondernemersverenigingen. Aan de andere kant zijn er ook kernen waar het fonds heeft geleid tot wrijving tussen ondernemers, waardoor de saamhorigheid juist onder druk is komen te staan.

Vorbereiding en start

De start van het fonds was stroef. De initiatiefnemers van het fonds (de Ondernemersfederatie) hebben een stevige inzet gepleegd door de organisatie van een groot aantal informatie-avonden, maar in de praktijk pakten de informatie-avonden niet altijd goed uit. Onduidelijkheden bij de start rondom de 6%-inhouding en de eventuele 9%-inhouding voor toeristisch marketing, en onduidelijke gemeentelijke informatie bij de ozb-aanslag, hebben bijgedragen aan de stroeve start. Er is in de voorbereiding en bij de start te weinig rekening gehouden met de bijzondere situatie van kleine kernen.

Retributie

In 2017 is voor een bedrag van 285.000 euro retributie toegekend. Ruim de helft van de retributie betreft de retributie in het trekkingsgebied ‘Sneek buiten’; de rest betreft retributie in (31) kleine kernen. De omvang van de aangevraagde retributie was in 2017 lager dan in 2016.

Er is een relatief groot bedrag aan 'restgelden' ontstaan: toegekende retributie die niet wordt teruggevraagd door de individuele ozb-betaler. Het fondsbestuur heeft besloten dat deze gelden beschikbaar moeten blijven voor collectieve activiteiten in de betreffende kernen. (Verdere) cumulatie en niet-gebruik van deze restgelden is onwenselijk.

De retributieregeling is een oplossing voor kernen die niet mee willen doen met het fonds en de individuele ozb-betaler de mogelijkheid willen geven de opslag terug te ontvangen. De ruime toepassing van de retributieregeling is uniek en in zekere zin te beschouwen als een experiment omdat het nergens anders zo wordt toegepast. Juist vanwege het experimentele karakter had de regeling beter voorbereid moeten worden. De kritiek op de retributieregeling betreft vooral het proces rond het (moeten) organiseren van de stemming over wel of niet retributie dat als ingewikkeld en administratief bewerkelijk wordt ervaren. De terugbetaling via de web site van het fonds is een eenvoudig en efficiënt digitaal systeem.

Organisatie

Er is gekozen voor een decentrale opzet van het fonds, en een beheersfunctie van het fonds. Het fondsbestuur past een lichte toets toe op de plannen die ondernemersverenigingen maken. Het fonds heeft een Adviesraad en een fondsmanager. Er is onduidelijkheid over de precieze samenstelling, taken en werkwijze van de Adviesraad.

Aanbevelingen

De hoofdaanbeveling van deze evaluatie is: ga door met het fonds. De bereikte resultaten van het fonds in termen van aard en type activiteiten, en de initiatieven die langzamerhand in kleine kernen tot stand komen, zijn voldoende aanleiding om het fonds een volgende periode door te laten gaan. Maar er moet wel een aantal verbeteringen worden ingevoerd:

- I. Regel het besluitvormingsproces rond retributie beter en communiceer daarover
- II. Breng de samenstelling van bestuur en Adviesraad in lijn met de statuten
- III. Maak heldere afspraken over taken en werkwijze van de Adviesraad
- IV. Verbeter de communicatie en ondersteuning richting kleine kernen
- V. Zorg voor goede communicatie over het terugvragen van retributiegelden
- VI. Neem een beslissing over daadwerkelijke besteding van restgelden

1 ACHTERGROND EN DOEL

1.1 Aanleiding

Het Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân bestaat sinds begin 2016. De gemeente kent al langer vormen van ondernemersfondsen. Bij de start van de fusiegemeente Súdwest-Fryslân waren in Bolsward en Sneek ondernemersfondsen gebaseerd op het zogenoemde BiZ-model, die zijn opgegaan in het huidige ondernemersfonds.¹ In de oude gemeente Bolsward was voor die tijd ook al een ondernemersfonds.²

Het doel van het Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân is het stimuleren van collectieve ondernemersactiviteiten. Met het fonds worden projecten en activiteiten bekostigd. Het fonds is onder meer opgericht om het zogenoemde *free-rider* probleem bij ondernemersactiviteiten op te lossen. Het *free-rider* probleem houdt in dat de financiële lasten van activiteiten slechts door een deel van de ondernemers worden gedragen terwijl anderen er ook voordeel van hebben. Daarnaast wordt met het fonds beoogd de organisatie- en uitvoeringskracht van het bedrijfsleven te versterken. Het fonds moet bijdragen aan de samenwerking tussen en betrokkenheid van ondernemers (groepen). Verder wordt het fonds gezien als een middel om het bestuurlijk werk van ondernemersorganisaties te professionaliseren.³

Het fonds wordt gevoed via een verhoging van de gemeentelijke onroerende-zaakbelasting (ozb) voor niet-woningen.⁴ De opbrengst van de ozb-verhoging wordt door de gemeente in de vorm van een subsidie doorgegeven aan het ondernemersfonds. Vervolgens bepalen ondernemers in een kern zelf aan welke activiteiten of projecten de door hun kern opgebrachte gelden besteed worden. Maar er kan ook worden besloten om het geld terug te krijgen via zogenoemde retributie.⁵ Van de gelden voor deelnemende ondernemersverenigingen wordt 6% ingehouden om de beheers- en organisatiekosten van het fonds te bekostigen.⁶

Bij de start van het fonds is afgesproken dat na drie jaar een evaluatie wordt gehouden.⁷ Die evaluatie is nodig voor een besluit over wel of niet voortzetten van het fonds, en – in het geval van voortzetting – over eventuele aanpassingen in de opzet. De gemeenteraad dient in de tweede helft van 2018 een beslissing te nemen over wel

Leeswijzer

In het eerste hoofdstuk worden aanleiding, doel en opzet van de evaluatie beschreven. Hoofdstuk 2 bevat op basis van documentatie de beschrijving van de opzet, voorbereiding en start van het fonds. Hoofdstuk 3 bevat de inzichten en meningen van de personen die zijn geïnterviewd en die hebben meegedaan aan de enquête. In hoofdstuk 4 worden op basis van de onderzoeksresultaten de evaluatievragen beantwoord en volgen enkele algemene conclusies en aanbevelingen. Detailinformatie staat in de bijlagen.

¹ De drie ondernemersfondsen volgens het BiZ-model waren in Bolsward (binnenstad en bedrijventerrein) en in Sneek (binnenstad).

² Het betrof een gemeentebreed fonds op basis van een heffing op de waarde van onroerende zaken.

³ Bron: www.ondernemersfondsswf.nl (november 2017).

⁴ In Súdwest-Fryslân is dat 60 euro per 100.000 euro woz-waarde. Woz staat voor waardering onroerende zaken en is een term die voortkomt uit de Wet WOZ.

⁵ Zie hoofdstuk 2 voor een nadere toelichting op de opzet van het fonds.

⁶ Ozb-betalers die vallen binnen een kern waar gekozen is voor retributie hoeven de 6% inhouding niet te betalen (zie hoofdstuk 2).

⁷ Samenwerkingsovereenkomst Stichting Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân en Gemeente Súdwest-Fryslân van 21 april 2016 (4.3). Zie ook Gemeente Súdwest-Fryslân, Schriftelijke reactie toezegging, van 14 december 2015.

of niet voorzetten van de toeslag op de ozb voor niet-woningen en de daaraan verbonden subsidieverstrekking aan de Stichting Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân.⁸

Voor de uitvoering van de evaluatie is door het Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân en de gemeente Súdwest-Fryslân een onafhankelijk onderzoeksbureau – Bureau Beleidsonderzoek (BBO) – gevraagd. BBO heeft ervaring en expertise op het terrein van (evaluaties van) ondernemersfondsen.

1.2 Probleemstelling, doel onderzoek en onderzoeksvragen

Doel van de evaluatie is om terug te kijken op de eerste jaren van het fonds en met name naar de effecten van het fonds in termen van gerealiseerde projecten, samenwerking en draagvlak. Daarnaast wordt ook gekeken naar de gang van zaken in termen van bestuur en organisatie (ook wel governance genoemd), beheer en communicatie.

De evaluatie moet in kaart brengen:

- het aantal, de aard en het type van projecten en activiteiten die zijn gerealiseerd met (mede)bekostiging uit het fonds;
- de mate waarin de bijdrage van het fonds de samenwerking tussen ondernemers onderling en tussen ondernemers en andere partijen heeft versterkt;
- de mate waarin er onder betrokken ondernemersverenigingen draagvlak is (ontwikkeld) voor het fonds;
- de wijze waarop het beheer van het fonds functioneert;
- de wijze waarop de governance is geregeld en functioneert;
- de wijze waarop de communicatie is geregeld en functioneert.

Concrete onderzoeksvragen zijn de volgende.

1. Wat zijn de **concrete opbrengsten** van het fonds in termen van (gefinancierde) activiteiten en projecten, en hoe kunnen die worden beschreven naar aard en type?
2. Hoe was de **gang van zaken** ten aanzien van governance, bestuurlijke organisatie, communicatie, hoogte en werking van de ozb-heffing, en aanvraag- en verantwoordings-procedures?
3. Is de **samenwerking** tussen ondernemers en tussen ondernemers en andere partijen versterkt?
4. Is er onder betrokken ondernemersverenigingen **draagvlak** voor het fonds, en hoe heeft de mening en visie van die partijen zich ontwikkeld?
5. Is met het fonds het *free-ridergedrag* opgelost, en in welke mate heeft het fonds bijgedragen aan de **organisatie- en uitvoeringskracht** van het bedrijfsleven en aan professionalisering van het werk van ondernemersverenigingen?
6. Welke **adviezen** kunnen worden gegeven over de governance en de verdere ontwikkeling van het fonds?

⁸ Zie hoofdstuk 2 voor een toelichting op de afspraken tussen gemeente en fonds en de ozb-toeslag.

De evaluatie is dus gericht op een beeld van zowel de effecten van het fonds als de gang van zaken rond het fonds. De evaluatie moet ook (praktische) adviezen opleveren voor de periode vanaf 2018 – in het geval besloten wordt tot voortzetting. Die adviezen moeten met name gaan over de governance en de mogelijke verdere ontwikkeling van het fonds.

In de evaluatie is ook gekeken naar het draagvlak, maar een uitgebreide draagvlakpeiling – bijvoorbeeld door middel van een enquête onder (alle) ondernemers – is geen onderdeel van de evaluatie. Er zijn in beginsel verschillende manieren om draagvlak te meten. Een enquête onder (alle) ondernemers (of betalers van de ozb-toeslag op niet-woningen) heeft als nadeel – zo blijkt uit evaluaties in andere gemeenten waarin zo'n enquête is gehouden – dat er vaak een lage respons wordt bereikt, deels doordat veel betalers niet op de hoogte zijn van het fonds.⁹ Een andere mogelijkheid is om onder een beperkte groep (vertegenwoordigers van) ondernemers interviews te houden. Nadeel daarvan is dat een kleiner aantal betrokkenen bevestigd wordt; voordeel is dat, meer dan bij een enquête, met diepgang op allerlei zaken kan worden ingegaan.

In deze evaluatie is gekozen voor het benaderen van (besturen van) ondernemersverenigingen en een enquête gericht op trekkingengebieden in kleine kernen. Daarvoor is onder meer gekozen omdat daarmee de mening en visie van kleine kernen met enige diepgang kan worden geïnventariseerd. De beantwoording van de vraag rond draagvlak betreft dus de mening en de visie van (besturen van) de ondernemersverenigingen en een deel van de kleine kernen. Bij de interviews zijn ook verenigingen meegenomen met een meer (kritische) kijk op het Ondernemersfonds.

De evaluatie beslaat de periode begin 2016 tot en met begin 2018.

1.3 Aanpak en verantwoording

De aanpak van de evaluatie bestond uit de volgende onderdelen:

- desk research documenten;
- interviews met bestuur van het fonds, gemeente Súdwest-Fryslân en citymanagers;
- enquête onder trekkinggerechtigden;
- interviews met besturen van ondernemersverenigingen.

In een eerste stap is een analyse gedaan van de 'cijfers en feiten', op basis van projecten- en activiteitenoverzichten, financiële verantwoording, voortgangsrapportages, (jaar)verslagen enz.

In een tweede stap zijn met het fonds zelf (bestuur), de gemeente (wethouder en beleidsmedewerker), en de citymanagers van Sneek interviews gehouden om (achtergrond)informatie 'op te halen'.

In een derde stap zijn via een beknopte enquête, informatie en de mening over het fonds geïnventariseerd bij betrokken trekkinggerechtigden in kleine kernen. Een probleem daarbij was dat lang niet alle trekkingengebieden c.q. kernen georganiseerd zijn in de vorm van een ondernemersvereniging of een samenwerkingsverband van ondernemers. Daarom is gewerkt met een indirecte benadering. Daar waar een vereniging of samenwerkingsverband bestaat, is de enquête onder het bestuur of een

⁹ Bron: BBO.

contactpersoon uitgezet. Daar waar geen vereniging of samenwerkingsverband bestaat, is de enquête uitgezet onder verenigingen van dorpsbelangen, met het verzoek om de vragenlijst door te sturen naar (een organisatie) van samenwerkende ondernemers in het dorp, of als die er niet is, de vragenlijst in te vullen als ware dorpsbelang vertegenwoordiger van ondernemers in de betreffende kern(en). De enquête is via email verspreid in de derde week van december. In januari is een herinnering verstuurd. In totaal hebben 16 kernen gereageerd van de in totaal 47 aangeschreven trekkingsgerechtigden.

In een vierde stap zijn *face-to-face* interviews gehouden onder een selectie van vertegenwoordigers van besturen van ondernemersverenigingen.¹⁰ Bij de te interviewen personen is een redelijke verdeling aangehouden over personen die relatief sterk betrokken zijn bij het fonds, en personen die juist meer (kritische) afstand hebben.

In de tabel zijn de organisaties en kernen genoemd die informatie hebben aangeleverd voor de evaluatie (zie de tabel). Wat betreft ruimtelijke spreiding is er een goede verdeling over de hele gemeente. In termen van financiële bijdrage aan het fonds gaat het om bijna 95% van het totaal aan trekkingsrechten.¹¹ In het onderzoek zijn kleinere kernen ruim vertegenwoordigd, 10 via de interviews en 16 via de enquête.¹²

Tabel 1.1: Deelnemers interviews en enquête

Interviews		Enquête**
Algemeen:	Trekkingsgebieden	Kernen
1. Stichting Ondernemersfonds	1. Vereniging Ondernemend Sneek	1. Lollum
2. gemeente Súdwest-Fryslân	2. Vereniging Ondernemend Bolsward	2. Schraard
3. Stichting Ondernemersfederatie Súdwest	3. Ondernemersvereniging Blauwhûs	3. Burgwerd
4. citymanagers Sneek	4. Ondernemersvereniging Witmarsum	4. Folsgearre
	5. Ondernemersvereniging Koudum	5. Gaastmeer
	6. Ondernemersvereniging SúdWesthoeke*	6. Gauw
	7. Ondernemersvereniging IJlst	7. Goenga
	8. Vereniging Van Bedrijven Makkum	8. Greonterp
	9. Ondernemersvereniging Workum	9. Heeg
	10. Ondernemersvereniging Woudsend	10. Hichtum
	11. Dorpsbelang Parrega-Hieslum	11. Oudega/Sanfirden/Idsega
	12. Ondernemers Collectief Idsegahuizum	12. Jutrijp
		13. Piaam
		14. Skettens/Longerhouw
		15. Tersoal
		16. Offingawier
* De Ondernemersvereniging SúdWesthoeke vertegenwoordigt de kernen Stavoren, Hindelopen, Molkwierum en Warns.		
** 11 van de 16 hebben in 2017 retributie aangevraagd of hebben daarover geen besluit genomen.		

In een laatste stap is de verzamelde informatie geanalyseerd, Daarbij is ook een beknopte vergelijking gemaakt met (resultaten van) ondernemersfondsen in andere gemeenten.¹³

¹⁰ Er zijn geen andere partijen zoals bijvoorbeeld zorg- of onderwijsinstellingen geïnterviewd, omdat die tot nu toe nog weinig bij het fonds betrokken zijn, alhoewel ze wel ozb-betaler zijn.

¹¹ Gebaseerd op Stichting Ondernemers Súdwest-Fryslân (2015), *Ondernemerschap en samenwerking in Súdwest-Fryslân. Voorstel voor een Ondernemersfonds*, Concept-rapport van 1 mei 2015 (opgesteld door Blaauwberg), p. 16-19).

¹² Via de interviews zijn eigenlijk meer dan 10 kleine kernen betrokken, omdat een aantal gesprekspartners meerdere kernen vertegenwoordigde.

¹³ Met name Leeuwarden, Assen, Utrecht, Leiden en Groningen.

2 ONTWIKKELING EN GANG VAN ZAKEN

In dit hoofdstuk wordt de feitelijke gang van zaken rond het fonds beschreven. Dit hoofdstuk is gebaseerd op een analyse van documentatie over het fonds in de vorm van verslagen, rapporten, financiële overzichten e.d. Eerst wordt ingegaan op doel, opzet en de algemene werking van het fonds. Omdat de fase van voorbereiding en besluitvorming van het fonds mede de opzet van het fonds heeft bepaald, wordt daarop uitgebreid ingegaan in paragraaf 2.2. De resultaten van het fonds in termen van bestedingen en activiteiten komen aan bod in paragraaf 2.3. Ten slotte komen de organisatie en financiën van het fonds aan de orde in paragraaf 2.4.

2.1 Doel en opzet

Doel

In de statuten staat als hoofddoel van het fonds geformuleerd: het stimuleren van collectieve ondernemersactiviteiten. Daartoe worden de opbrengsten van de ozb-toeslag ten goede gebracht aan ondernemersverenigingen en worden samenwerkingsverbanden van ondernemers gestimuleerd.¹⁴ Met het fonds wordt verder beoogd:¹⁵

- het *free-rider*probleem op te lossen;
- de organisatiegraad en uitvoeringskracht van het bedrijfsleven te versterken;
- bij te dragen aan meer samenwerking tussen en betrokkenheid van ondernemers(groepen);
- het bestuurlijk werk van ondernemersorganisaties te professionaliseren.

Verder zou het bedrijfsleven met een eigen fonds een betere positie krijgen als ze in gesprek is met de overheid, en zou een fonds de onderhandelingspositie van het bedrijfsleven ten opzichte van de overheid versterken.¹⁶

Deze doelen komen in grote lijnen overeen met de doelen die met ondernemersfondsen in andere gemeenten worden beoogd.

Ozb-opslag

Basis voor het fonds vormt de opslag op de ozb voor niet-woningen en de daaraan gerelateerde subsidie van de gemeente Súdwest-Fryslân aan het fonds. De ozb-toeslag is een gemeentelijke heffing van 60 euro per 100.000 euro aan woz-waarde van niet-woningen (oftewel 0,06%). Het tarief is opgebouwd uit een deel voor gebruikers en een deel voor eigenaren. Het tarief ligt iets hoger dan in andere gemeenten met een ondernemersfonds, doordat de woz-waarde van niet-woningen iets lager ligt dan in andere, meestal meer stedelijke gemeenten.¹⁷ De hoogte van het tarief is gekozen o.b.v. de overweging dat het gaat om:

“een bedrag dat de individuele ondernemer niet of nauwelijks in de portemonnee zal voelen, maar anderzijds is de opbrengst zo substantieel,

Rekenvoorbeeld

Bij een winkelpand met een woz-waarde van bijvoorbeeld 175.000 euro is de opslag 105 euro per jaar; bij bedrijfsgebouwen met een woz-waarde van 1 miljoen is de opslag 600 euro.

¹⁴ Statuten Stichting Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân van 17 maart 2016.

¹⁵ Bron: www.ondernemersfondsswf.nl (november 2017).

¹⁶ Stichting Ondernemers Súdwest-Fryslân (2015), p. 6-7.

¹⁷ Bijvoorbeeld Leeuwarden ca. 27 euro, Assen 36 euro, Utrecht 50 euro, en Groningen 35 euro.

*dat echte investeringen en echte verbeteringen in het vestigingsklimaat zichtbaar kunnen worden gemaakt”.*¹⁸

Betalers van ozb op niet-woningen betreffen voor het grootste deel ondernemers, maar niet altijd. Bij niet-woningen gaat het naast bedrijfsgebouwen en winkelpanden, om onder meer onroerend goed in de vorm van gebouwen van onderwijs- en zorginstellingen, en overig vastgoed. Eigenaren en gebruikers van die gebouwen betalen dus ook mee aan het fonds. Daaronder vallen in een aantal gevallen ook particulieren met vastgoed in de vorm van een niet-woning. Bijzonder aan de situatie in Súdwest-Fryslân is dat vanwege de grote watersportsector de toeslag ook relatief vaak wordt geheven op onroerend goed in de vorm van bootloodsen, schiphuizen en dergelijke.¹⁹

Vrijgesteld van de ozb zijn onder meer landbouwgrond en kassen, kerken en andere ‘religieuze gebouwen’, begraafplaatsen en crematoria, gebouwen voor zuivering van riool- en ander afvalwater, gemeentelijke gebouwen (behalve onderwijs), dorps huis, wijk- of buurtcentrum, jeugdsoos, verenigingsgebouw, multifunctionele accommodatie, schouwburg/concertgebouw, sportzaal, sportterrein, en speeltuin (voor zover niet bedrijfsmatig geëxploiteerd).²⁰

Ondernemers die geen onroerende zaak bezitten of gebruiken, betalen niet mee aan het fonds. Dat betreft met name zzp’ers die ‘van huis uit’ werken. Er kan dus een verschil zijn tussen ondernemers die lid zijn van een ondernemersvereniging en de betalers van de opslag.

Dat betalers van de ozb op niet-woningen niet volledig ‘1-op-1’ overeenkomen met ondernemers is inherent aan de opzet op basis van een ozb-opslag. Door het fondsbestuur wordt als uitgangspunt gehanteerd dat de ondernemersverenigingen zelf regelen hoe ze met die verschillen omgaan, bijvoorbeeld als het gaat om het bestemmen van de gelden.

Algemene middelen en gemeentelijke subsidie

De ozb-opslag is een algemene (niet-geoormerkte) gemeentelijke heffing; het gaat om algemene middelen van de gemeente die de gemeente naar eigen keuze kan inzetten. Tussen de gemeente Súdwest-Fryslân en de Stichting Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân is daarom afgesproken dat de stichting een gemeentelijke subsidie krijgt - te financieren uit de algemene middelen - ter grootte van de opbrengsten van de ozb-toeslag.²¹ Daarbij is ook afgesproken dat de gemeente niet inhoudelijk betrokken is bij de besteding van de middelen. De besteding is aan de ondernemers(verenigingen) volgens het principe ‘voor en door ondernemers’.

Trekkingsgerechtigden

Recht op geld uit het fonds hebben de zogenoemde trekkingsgerechtigden. Een trekkingsgerechtigde is een organisatie die een trekkingsgebied vertegenwoordigt. In de gemeente Súdwest-Fryslân is er voor gekozen om de omvang van zo’n gebied vrij te

¹⁸ Stichting Ondernemers Súdwest-Fryslân, 2015, p.5.

¹⁹ Jachthavens zijn niet vrijgesteld van ozb-heffing.

²⁰ Bron: gemeente Súdwest-Fryslân. Energie-objecten zoals trafo’s en windmolens zijn niet vrijgesteld van ozb-heffing. De heffing betreft daarbij alleen het gebouw, de elektrische installatie is vrijgesteld (volgens de zogenoemde werktuigenvrijstelling).

²¹ Minus een aftrek voor bepaalde door de gemeente te maken kosten (zie paragraaf 2.4). Samenwerkingsovereenkomst Stichting Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân en Gemeente Súdwest-Fryslân van 21 april 2016. De looptijd van de overeenkomst is 1 januari 2016 tot en met 31 december 2018.

laten.²² Om praktische redenen is de kleinste eenheid van trekkingsgebieden een postcodegebied. Daarmee is het in beginsel mogelijk dat elke kleine kern een trekkingsgebied vormt. In totaal gaat het om 89 trekkingsgebieden.²³ Deze mogelijkheid van een kleine schaal van trekkingsgebieden is vrij uniek. In andere gemeenten met een fonds op ozb-basis wordt meestal gewerkt met grotere eenheden.

Er is bij de opzet van het fonds in Súdwest-Fryslân besloten om *niet* zogenoemde sectorale trekkingsgerechtigden toe te laten, met als uitzondering de agrarische sector.²⁴ In sommige andere gemeenten met een ondernemersfonds wordt dit wel gedaan.²⁵

In andere fondsen in meer stedelijke gebieden wordt vaak ook een deel – bijvoorbeeld 15% van het totale budget – ingezet voor algemene, “bovenstedelijke” activiteiten. In Súdwest-Fryslân is daar niet voor gekozen.

In Súdwest-Fryslân is gekozen voor een decentrale opzet van het fonds met alleen een (lichte) beheersfunctie van de Stichting Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân. Het fondsbestuur past alleen een lichte toets toe op de vraag of er een plan met een begroting is goedgekeurd door de betreffende ondernemersvereniging. Volgens een regel van het fondsbestuur moeten:²⁶

“de trekkingsgerechtigden werken met een jaarbegroting tot een maximum van de aan hen toekomende ondernemersfondsgelden. Na controle op collectiviteit en goedkeuring door de Algemene Vergadering van de trekkingsgerechtigde van de betreffende regio dienen deze begrotingen aan het bestuur van het OF te worden aangeboden”.

Agrarische sector

Het totaal van de opbrengst van de opslag is vanuit de agrarische sector in Súdwest-Fryslân relatief groot vanwege het grote aantal agrarische bedrijven.²⁷ In overleg met de branche-organisatie LTO is bij de opzet er voor gekozen dat de agrarische sector automatisch retributie kan aanvragen.²⁸ Retributie houdt in dat agrariërs terugbetaling van de opslag kunnen vragen. Dit is ook gebruikelijk bij andere ondernemersfondsen op basis van een ozb-opslag. Achtergrond is dat daarmee rekening wordt gehouden met het bijzondere karakter van de sector die relatief weinig heeft aan ondernemersactiviteiten, maar wel relatief veel onroerende zaken kent.

Retributie

In Súdwest-Fryslân is er voor gekozen om naast de agrarische sector ook alle andere trekkingsgerechtigden het recht te geven op retributie. Met deze uitzondering komt

²² In de oorspronkelijke plannen werd uitgegaan van negen trekkingsregio's of clusters, verdeeld over de gemeente. De omliggende kernen zouden dan via de clusters over hun eigen geld kunnen beschikken. Later is dit bijgesteld om maatwerk te kunnen leveren met name voor de kleine kernen. De beoogde clusters waren regio Bolsward, regio Heeg, regio IJlst, regio Koudum, regio Makkum, regio Sneek, regio Witmarsum, regio Workum, en regio Woudsend.

²³ Inclusief de kernen uit het voormalige Littenseradiel. Zie de bijlagen.

²⁴ Er is wel gekeken naar een eventueel sectoraal trekkingsgebied vanuit de metaalsector, maar dat idee wordt bij de start van het fonds “nog een brug te ver” genoemd, maar zou in een later stadium “nog verder uitgewerkt en besproken worden”. Zie Notitie Gemeenteraad (2015), *Het Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân*, en brief aan de Gemeenteraad van de begeleidingsgroep Ondernemersfonds, van 28 oktober 2015.

²⁵ Bijvoorbeeld in Assen is de georganiseerde toeristische sector trekkingsgerechtigde.

²⁶ Besluit fondsbestuur van 16 maart 2016.

²⁷ De ozb-opslag wordt geheven over de bedrijfsgebouwen/niet-woningen, niet over landbouwgronden.

²⁸ Blaauwberg (2014), *Toeristisch stimuleringsfonds en ondernemersfonds in Súdwest-Fryslân. Technische mogelijkheden en politiek-economische context*, Leiden, p. 29 e.v.

het fonds, onder meer naar de wens van de gemeenteraad, tegemoet aan met name de kleine kernen waar (nog) geen behoefte is aan ondernemersactiviteiten c.q. deelname aan het fonds. Deze constructie is uniek; bij fondsen elders in Nederland is retributie beperkt tot de agrarische sector.

Retributie moet in een privaatrechtelijke setting - dus door het fonds - worden geregeld, omdat de gemeente vanwege fiscale wetgeving geen uitzonderingen mag maken op individueel niveau. Voor retributie is door het fondsbestuur een protocol vastgesteld, met name gericht op democratisch gelegitimeerde besluitvorming over wel of niet retributie. Uitgangspunt is dat een meerderheid van de ondernemers in een trekkingsgebied een besluit tot retributie of deelname aan het fonds neemt.²⁹ Het protocol bestaat uit de volgende regels:³⁰

1. Een besluit over retributie voor een trekkingsgebied moet worden gedaan door een algemene ledenvergadering van een ondernemersvereniging, waarvan het resultaat in een verslag wordt opgenomen.
2. Als er geen ondernemersvereniging is, kan een groep ondernemers uit het trekkingsgebied daarover besluiten middels een door henzelf te organiseren stemming. Ook in dit geval is er verantwoording aan het fonds nodig in de vorm van een presentielijst en een verslag van de stemming.
3. Als er geen groep ondernemers besluit, dan kan ook een stemming worden gedaan in de vorm van handtekeningen op een zogenoemde pandenlijst (een lijst van panden van niet-woningen waar de opslag op wordt geheven).³¹

Als is besloten tot retributie en het besluit door het fonds is gecontroleerd, is het vervolgens aan de individuele belastingbetaler om de terugbetaling aan te vragen. Via de website van het fonds is daar een digitaal systeem voor ontwikkeld.

Een besluit over retributie diende tot voor kort jaarlijks te worden genomen.³² Daarmee werd aangesloten op de gebruikelijke jaarcyclus van verenigingen. Ook werd door het fondsbestuur verwacht dat een jaarlijkse beslissing zou helpen om meer trekkingsgerechtigden mee te laten doen. Inmiddels heeft het fondsbestuur begin 2018 besloten dat:

*“dat gehonoreerde retributie aanvragen van kernen niet meer jaarlijks herhaald hoeven te worden, maar dat besluiten van 2018 automatisch ook gelden voor de daarop volgende jaren”.*³³

2.2 Aanleiding, voorbereiding, besluitvorming en start

Aanleiding

De directe aanleiding om de mogelijkheden van een ondernemersfonds in Súdwest-Fryslân te onderzoeken, lag in de volgende zaken:

- de ervaring met de BiZ (bedrijveninvesteringszone) in Sneek en Bolsward;
- het idee voor een toeristisch stimuleringsfonds;

²⁹ Besluit fondsbestuur van 20 april 2016.

³⁰ Zie brief Ondernemersfonds aan gemeente over Rapportage ondernemersfonds, 14 november 2016, en www.ondernemersfondsswf.nl/retributie.

³¹ De pandenlijst is bij het fonds op te vragen.

³² Besluit fondsbestuur van 20 april 2016.

³³ Besluit van het Fondsbestuur van 7 maart 2018.

- de analyse dat met name op het platteland een grotere economische slagkracht nodig is.

BiZ

Bij ondernemers in de binnenstad van Sneek en in de binnenstad en op het bedrijventerrein van Bolsward was al ervaring met een ondernemersfonds volgens het zogenoemde BiZ-model.³⁴ De bij de BiZ betrokken ondernemers in Sneek en Bolsward ervoeren de BiZ-constructie als te beperkend en in administratief opzicht als belastend, en zochten daarom een alternatief in de vorm van een gemeentebreed ondernemersfonds. Ook waren er signalen uit het ‘overige’ bedrijfsleven dat er belangstelling bestond voor een gemeentebreed ondernemersfonds.³⁵ Het idee was dat een breed ondernemersfonds voordelen zou opleveren in termen van meer vrijheid om de middelen naar eigen inzicht te besteden, de afwezigheid van inningskosten, het gebruiksgemak, een minimum aan voorschriften, en het oplossen van het *free-rider* probleem.³⁶

Toeristisch stimuleringsfonds

Daarnaast speelde in de gemeente een discussie over de behoefte aan regionale marketing gericht op toerisme, in relatie tot financiering van een toeristisch stimuleringsfonds uit opbrengsten van de toeristenbelasting.³⁷ In een verkennend vooronderzoek is gekeken naar de mogelijkheden om de toeristenbelasting af te schaffen en een toeristisch marketingfonds mede te financieren vanuit de opbrengsten van een ozb-toeslag c.q. het ondernemersfonds.³⁸ Het idee was om een deel van de fondsopbrengsten te bestemmen voor marketing op het gebied van toerisme. Bij de voorbereiding van het fonds bleek dat de opbrengsten vanuit de toeristische sector vanuit het fonds – er werd uitgegaan van 9% van de fondsopbrengsten – als alternatief voor toeristenbelasting te gering waren.³⁹ In het voorstel zoals dat aan de gemeenteraad is voorgelegd, is voorlopig afgezien van structurele financiering van toeristische marketing omdat de realisatie van de regiomarketing nog “*onvoldoende ver was*”.⁴⁰

Analyse economische slagkracht gemeente

Ten slotte werden de ideeën voor een fonds ook gevoed door een analyse van de stand van zaken van bedrijvigheid in de gemeente. Als aanleiding voor het fonds werd onder meer aangegeven dat er risico’s waren voor de economische ontwikkeling van met name het platteland in de gemeente. Als risico’s werden onder meer benoemd: vergrijzing, bevolkingskrimp en het wegtrekken van jongeren, slechte economische kansen voor het platteland, en te weinig financieel en organisatorisch draagvlak voor

³⁴ BiZ Bolsward vanaf 1-12-2011 (bedrijventerrein) en 1-1-2012 (binnenstad), Sneek vanaf 1-12-2012. Voor de start van de twee Bolswarder BiZ-en was er in Bolsward al een gemeentebreed ondernemersfonds op basis van een heffing op de waarde van onroerende zaken. Door de fusie van gemeenten (per 1-1-2011) kon dat niet op dezelfde manier worden voortgezet, alhoewel het fonds in de oude gemeente Bolsward “naar tevredenheid functioneerde” (Stichting Ondernemers Súdwest-Fryslân, 2015, *Ondernemerschap en samenwerking in Súdwest-Fryslân. Voorstel voor een Ondernemersfonds*, Concept-rapport van 1 mei 2015 (opgesteld door Blaauwberg), p. 5).

³⁵ Blaauwberg (2014), *Toeristisch stimuleringsfonds en ondernemersfonds in Súdwest-Fryslân. Technische mogelijkheden en politiek-economische context*, Leiden, p. 13.

³⁶ Bij een BiZ zijn er beperkingen op waar de gelden aan mogen worden besteed, en zijn er andere voorschriften bijvoorbeeld rond draagvlakmeting.

³⁷ Gezamenlijk met de gemeente De Fryske Marren.

³⁸ Blaauwberg (2014), p. 45.

³⁹ Blaauwberg (2014), p. 45.

⁴⁰ In de Gemeenteraad is er uiteindelijk voor gekozen om toeristische marketing te financieren uit een verhoging van de toeristenbelasting.

maatregelen die de leefbaarheid kunnen versterken. Het fonds zou dan moeten bijdragen aan een structurele grondslag voor bekostiging van gezamenlijke activiteiten, het realiseren van lange-termijnplannen, en private cofinanciering bij overheidsinvesteringen.⁴¹ Het fonds zou uiteindelijk moeten bijdragen aan het versterken van de regionale economie.⁴²

Vorbereiding

De mogelijkheden van een ondernemersfonds zijn verkend door het adviesbureau Blaauwberg, dat in 2014 in opdracht van de Kamer van Koophandel Fryslân en de provincie Fryslân en op basis van “*signalen uit het bedrijfsleven*” een vooronderzoek heeft gedaan. De Ondernemersfederatie – de Stichting Ondernemers Súdwest Fryslân – stemde ook in met het vooronderzoek.⁴³ Het vooronderzoek concludeerde onder meer het volgende.

*“Binnen de bestaande BIZzen, in de ondernemersfederatie en onder de grotere ondernemingen is in dit onderzoek het nodige momentum gebleken voor een gemeentebreed fonds (met [...] de kanttekening dat er met name over de kleine kernen nog weinig bekend is). [...] Het momentum is er om een stip op de horizon te zetten. Die stip kan zijn de ambitie om per 1 januari 2015 een ondernemersfonds in SWF in positie te hebben”.*⁴⁴

Mede op basis van het vooronderzoek werd door de Ondernemersfederatie het initiatief genomen om een voorstel voor een fonds te ontwikkelen. Het voorstel van de Ondernemersfederatie is uiteengezet in het rapport *Ondernemerschap en samenwerking in Súdwest-Fryslân* van mei 2015. De opzet in dat rapport vormde de basis van het voorstel zoals dat aan de ondernemersverenigingen in de Ondernemersfederatie en aan de gemeenteraad is voorgelegd.⁴⁵

Draagvlakpeiling onder ondernemers

Om tot een fonds te komen is draagvlak onder ondernemers nodig. Het fonds was immers nadrukkelijk een voorstel vanuit de ondernemers zelf; het was geen beleidsinitiatief van de gemeente. Het initiatief om het voorstel verder uit te werken, kwam te liggen bij de Werkgroep Ondernemersfonds van de Ondernemersfederatie.⁴⁶ Door de initiatiefnemers is er voor gekozen om het draagvlak te bepalen aan de hand van een getrapte draagvlakpeiling onder ondernemers. Er zou ten eerste consultatie plaatsvinden onder de achterban van ondernemersverenigingen en ten tweede een stemming in het bestuur van de Ondernemersfederatie. Met de getrapte draagvlakconsultatie en met informatie-avonden werd beoogd een goede dekking over de gehele gemeente te krijgen en ook de ondernemers in de kleine kernen een stem te geven. Alle ondernemersverenigingen moesten hun achterban consulteren. Uitgangspunt was dat de ondernemersverenigingen bij uitstek de democratische basis vormen voor het fonds. Het ging daarbij om een stemming onder de leden, maar het was nadrukkelijk

⁴¹ Stichting Ondernemers Súdwest-Fryslân, 2015, p. 6-7.

⁴² Zie Notitie Gemeenteraad (2015), *Het Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân*, en brief aan de Gemeenteraad van de begeleidingsgroep Ondernemersfonds, van 28 oktober 2015.

⁴³ Blaauwberg (2014), p. 6.

⁴⁴ Blaauwberg (2014), p. 46.

⁴⁵ Notitie Gemeenteraad (2015).

⁴⁶ De ondernemersfederatie is opgericht als gezamenlijke spreekbuis van het regionale bedrijfsleven en gesprekspartner voor de nieuw gevormde gemeente Súdwest-Fryslân.

de bedoeling dat ook niet-leden zouden worden geconsulteerd. De consultatie moest zodanig zijn opgezet dat:

*“de besturen van de bij de Federatie aangesloten verenigingen [...] op basis van het vertrouwen en de plausibiliteit dat je een goede deal gaat sluiten, besluiten of het voorstel voor een ondernemersfonds Súdwest-Fryslân voorgelegd gaat worden aan de raad”.*⁴⁷

In het najaar van 2014 zijn de besturen van de ondernemersverenigingen in de Ondernemersfederatie geconsulteerd en is ook gevraagd om *“het gesprek met hun leden (andermaal) te voeren”*.⁴⁸ In het voorjaar van 2015 zijn ledenvergaderingen uitgeschreven, waarbij ook niet-leden welkom waren. In het najaar van 2014 en voorjaar en najaar 2015 zijn informatie-avonden per regio georganiseerd. In totaal zijn 40 bijeenkomsten gehouden waar voorlichting is gegeven, in de meeste gevallen door een vertegenwoordiger van de Werkgroep Ondernemersfonds en een adviseur van het bureau Blaauwberg.⁴⁹ De informatie-avonden zijn in advertenties in lokale kranten en op de website www.ondernemersfondsswf.nl aangekondigd. Ook met een papieren en digitale folder is informatie over het voorstel verstrekt. De bijeenkomsten zijn door ongeveer 400 personen bezocht.⁵⁰

Op de informatie-avonden zijn verschillende aspecten van het voorstel bediscussieerd.⁵¹ Er kwam vanuit een aantal ondernemers ook expliciet verzet tegen het fonds.⁵² De discussie werd deels in de pers, op internet en in de publieke ruimte (met protestborden) gevoerd. In de pers, zoals het Sneeker Nieuwsblad, zijn regelmatig berichten opgenomen, waarin zowel de standpunten van voor- als tegenstanders werden belicht.

Kleine dorpen

Er werd tijdens het vooronderzoek onderkend dat de positie van de ondernemers in de kleine dorpen anders was dan die van ondernemers in de grotere dorpen en steden. In het vooronderzoek was gesteld:

*“[...] het ondernemerschap in de kleine kernen is kwetsbaar: kleinschalig, vaak matige verdiensten, afgemat door de crisis, weinig mogelijkheden voor investeringen en promotie. Het gebied kent de discussie over gezamenlijke financiering nog niet. Er moet tijd genomen worden om het gesprek met de lokale verenigingen te voeren. Het gaat bij een Ondernemersfonds immers niet alleen om verkrijgen van collectief geld, maar ook om betrokkenheid en organiserend vermogen”.*⁵³

Ook wordt in het verslag van de informatie-avonden het volgende opgemerkt:

*“[v]oor bedrijven in het buitengebied zal het niet makkelijk zijn om gezamenlijke bestedingen te vinden. Dat geldt zeker voor geïsoleerd liggende bedrijven”.*⁵⁴

Over de kleine kernen wordt in het voorstel opgenomen dat *“[i]n een uiterste geval”* en in specifieke situaties, zoals kleine ondernemers die hoge ozb betalen en grote *“geïsoleerde”* ondernemers *“over een (gedeeltelijke) retributie van de fondsbijdrage*

⁴⁷ Stichting Ondernemers Súdwest-Fryslân, 2015, p.39.

⁴⁸ Stichting Ondernemers Súdwest-Fryslân, 2015, p.10.

⁴⁹ Zie de bijlagen.

⁵⁰ Stichting Ondernemers Súdwest-Fryslân, 2015, p.10 en 39.

⁵¹ Stichting Ondernemers Súdwest-Fryslân, 2015, bijlage.

⁵² Een sterk tegengeluid komt vooral van een aantal ondernemers uit Blauwûs.

⁵³ Blaauwberg (2014), p. 46.

⁵⁴ Stichting Ondernemers Súdwest-Fryslân, 2015, p.41.

[kan] worden gesproken”.⁵⁵ In het verloop van de voorbereiding is de mogelijkheid om de retributieregeling breder toe te passen aan de orde gekomen, met name om aan de bezwaren in dorpen tegemoet te komen.⁵⁶ Op een van de informatie-avonden eind 2015 is bij monde van de voorzitter van de Ondernemersfederatie toegezegd dat 100% retributie mogelijk is als kernen daartoe besluiten.⁵⁷

Besluitvorming

Stemming in de Ondernemersfederatie

Op basis van de consultatie is het definitieve voorstel voor oprichting van het fonds ter stemming ingebracht in een vergadering van de Ondernemersfederatie. Daarbij hebben alle elf op dat moment aangesloten ondernemersverenigingen stemrecht.⁵⁸ Op 26 oktober 2015 bleken er bij de stemming in de Ondernemersfederatie voldoende ondernemersverenigingen voor het ondernemersfonds (8 voor, 3 tegen).⁵⁹ Door de Ondernemersfederatie zelf is aangegeven dat minstens tweederde van de aangesloten ondernemersverenigingen voor zouden moeten zijn.

Behandeling in de gemeenteraad

De Gemeenteraad is op een bijeenkomst op 24 juni 2015 geïnformeerd over de (voortgang van de) plannen voor de opzet van het fonds.⁶⁰ Invoering van het ondernemingsfonds betekent in formele zin het door de gemeenteraad vaststellen van de opslag op de ozb en een subsidiebesluit. Het ondernemersfonds is uitgebreid aan de orde gekomen in een commissievergadering van 4 december 2015. Voor de uiteindelijke raadsbehandeling is het definitieve voorstel zoals gedaan namens de Ondernemersfederatie en een begeleidende brief beschikbaar, naast enkele achtergronddocumenten (zoals de hiervoor genoemde onderzoeken). Daarmee beschikte de raad over informatie over de uitslag en verantwoording van de draagvlakpeiling. Omdat bij een algemeen ondernemersfonds op basis van ozb – in tegenstelling tot bij een BiZ – er geen specifieke eisen zijn ten aanzien van wat voldoende draagvlak is en hoe dat moet worden gemeten, is het aan de gemeenteraad om te beoordelen of dat draagvlak op basis van de aangeleverde informatie er in voldoende mate is.

De behandeling in de gemeenteraadsvergadering van 17 december 2015 leidde middels een motie tot een aantal aanpassingen van het voorstel. Er lag een toezegging van de Ondernemersfederatie dat de retributieregeling “*ruimhartig*” zou worden toegepast, wat neerkomt op 100% retributie. Die toezegging is overgenomen door de gemeenteraad. Ook wordt door de raad besloten dat de gemeente vertegenwoordigd moet zijn in de Adviesraad. Er is uiteindelijk een ruime meerderheid voor het voorstel: het wordt aangenomen met 28 stemmen voor en 8 stemmen tegen.

⁵⁵ Stichting Ondernemers Súdwest-Fryslân, 2015, p.9.

⁵⁶ Notitie Gemeenteraad (2015).

⁵⁷ Informatiebijeenkomst in Galamadammen op 13 oktober 2015, georganiseerd door de Federatie.

⁵⁸ Vanuit zowel Sneek als Bolsward zijn twee verenigingen vertegenwoordigd. Zie de bijlagen.

⁵⁹ Zie de bijlagen.

⁶⁰ Vanuit de politiek organiseert de ChristenUnie door middel van een internetenquête een eigen draagvlakmeting. Omdat geen informatie is verzameld over sector, bedrijfsgrootte en vestigingslocatie (wel over lidmaatschap BiZ en over wel of niet lidmaatschap van een vereniging), is niet goed vast te stellen hoe representatief de respons is voor alle ondernemers in de gemeente en kan de uitslag alleen als indicatief worden gezien. De genoemde percentages zijn o.b.v. een ongecorrigeerde respons van 378. In het onderzoek zijn ongeveer 900 ondernemers benaderd; de (gecorrigeerde) respons was 351 ondernemers. De onderzoeksmethode was een internetenquête. Uit die meting blijkt 50% van de geënquêteerden tegen het fonds, 33% voor en 16% weet het niet of heeft geen mening. Zie ChristenUnie, *Verkorte rapportage. Draagvlakmeting ondernemersfonds gemeente Súdwest-Fryslân (uitgevoerd door Lieuwe van der Pol)*.

“Stroeve” start

De oprichting van de Stichting Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân is formeel op 17 maart 2016.⁶¹ De samenwerkingsovereenkomst tussen de stichting en de gemeente waarin de gemeentelijke subsidie aan het fonds is geregeld, is van 21 april 2016.

De opslag is verwerkt in de ozb-aanslag van begin 2016. De ozb-tarieven in de gemeente worden dat jaar sowieso verhoogd zodat de totale tariefstijging 37% is.⁶² Omdat er geen specificatie in de aanslag was opgenomen over het aandeel van de opslag daarin, kon de indruk ontstaan dat (een groot deel van) de verhoging op het conto van het fonds kwam.⁶³ Dat leidde tot vragen van ondernemers. In een aanvullende brief van de gemeente is een en ander alsnog toegelicht.⁶⁴ Alhoewel het niet expliciet in de brief wordt vermeld, kan worden berekend dat de verhoging in 2016 door de opslag gemiddeld 12,5% is. In de brief wordt de retributiemogelijkheid niet genoemd; er wordt wel verwezen naar de website van het ondernemersfonds.⁶⁵

Het fonds kent mede daardoor een “stroeve” start.⁶⁶ Dat wordt versterkt doordat in het begin veel aandacht uitgaat naar de retributieregeling. De fondsmanager krijgt daarover veel vragen.⁶⁷ De mogelijkheid om retributie aan te vragen wordt verlengd van 31 december 2016 naar 31 maart 2017 omdat de automatisering van het retributiesysteem drie maanden later klaar is dan oorspronkelijk gepland.⁶⁸ Ook wordt pas in de loop van 2016 een definitief besluit genomen over 100%-retributie. Alhoewel eerder een ruimhartige toepassing van de retributieregeling is toegezegd door de Ondernemersfederatie, zijn het bestuur en de Adviesraad van het fonds vooralsnog van mening dat ook bij belastingbetalers die gebruik willen maken van retributie 6% van de opslag moet worden achtergehouden voor fondskosten.⁶⁹ De gemeenteraad wil echter wel 100% retributie, en dat wordt uiteindelijk ook als uitgangspunt gehanteerd.⁷⁰ Ook over eventuele 9% inhouding voor regiomarketing gericht op toerisme en recreatie wordt nog in de loop van 2016 gesproken in de Adviesraad.⁷¹ In de loop van 2016 bleek dat de gemeente regiomarketing via een verhoging van de toeristenbelasting ging financieren, en is besloten de 9%-inhouding vooralsnog niet uit te voeren.⁷²

De blijvende tegenstand vanuit bepaalde groepen ondernemers en kernen is mede gevoed door de stroeve start. De blijvende tegenstand is opvallend omdat in de gemeenteraad een zeer ruime politieke meerderheid voor het fonds was, en er ook bij de ondernemersverenigingen sprake was van democratische besluitvorming - zij het met de beperkingen die *in het algemeen* kunnen voorkomen bij verenigingsdemocratie,

⁶¹ De datum van de notariële akte.

⁶² Zie brief gemeente Súdwest-Fryslân van 25 maart 2016. In euro's was de stijging gemiddeld 19%.

⁶³ In de zogenoemde WOZ-krant van de gemeente van februari 2016 wordt de hoogte van de opslag op de ozb voor niet-woningen gemeld. Voor informatie over het fonds wordt in de WOZ-krant verwezen naar de website van het Ondernemersfonds. Er wordt geen melding gemaakt van de retributiemogelijkheid.

⁶⁴ Brief van 25 maart 2016.

⁶⁵ In 2017 is de hoogte van de opslag wel expliciet vermeld op de aanslag.

⁶⁶ Gespreksverslag bestuur Stichting Ondernemersfonds met raadsfracties, d.d. 5 oktober 2016.

⁶⁷ In het begin gaat het om tientallen telefoontjes en emails per dag, waarbij - aldus de fondsmanager - het niet altijd om informatieve vragen gaat maar ook om het ventileren van meningen in niet altijd fatsoenlijke vorm.

⁶⁸ Besluit van het Fondsbestuur van 1 november 2016.

⁶⁹ Zie Verslag van de bijeenkomst van adviesraad van Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân, dinsdag 24 mei 2016.

⁷⁰ Zie Verslag aan de gemeente van december 2016.

⁷¹ Zie bijvoorbeeld verslag Raad van Advies van 9 november 2016.

⁷² Besluit van het Fondsbestuur van 6 juli 2016.

zoals lage opkomst bij ledenvergaderingen, beperkte belangstelling voor bestuurszaken, en wisselende mate van professionaliteit bij het bestuur.

2.3 Resultaten: bestedingen en activiteiten

In totaal doen 18 kernen mee met het fonds.⁷³ De overige 57 voornamelijk kleine kernen doen niet mee, waarvan Witmarsum, IJlst, Oudega en Scharnegoutum de grootste zijn (met meer dan 1.000 inwoners). Het aantal trekkingsgebieden dat deelneemt is van 2017 op 2016 toegenomen. In 2016 deden naast de grotere plaatsen Sneek en Bolsward, ook Heeg, Makkum en zes kleine kernen mee.⁷⁴ In 2017 doen ook de middelgrote kernen Koudum en Workum mee en nog eens zes kleine kernen extra.

In de kernen die meedoen aan het ondernemersfonds is ongeveer 65% van alle ondernemingen (exclusief de agrarische sector) gevestigd, het grootste deel daarvan (bijna 45%-punt) in Sneek en Bolsward.⁷⁵

In tabel 2.1 is een overzicht van activiteiten opgenomen die in 2016 en 2017 mede zijn bekostigd uit het Ondernemersfonds. Met de toename van het aantal deelnemende trekkingsgebieden neemt ook het aantal projecten en activiteiten toe. Zoals verwacht mag worden vanwege de omvang van het budget en de eerdere ervaring met de BiZ, vinden de meeste activiteiten plaats in de grote kernen Sneek en Bolsward. Ook in 'grotere' kleine zoals Makkum en Heeg vinden relatief veel activiteiten plaats. In de kleine kernen gaat het vaak om één of enkele activiteiten.

Het budget wordt meestal besteed aan activiteiten die te maken hebben met aankleding/inrichting (zoals feestverlichting, bewegwijzering, bloembakken e.d.) en bezoekersactiviteiten/festivals (zoals Sinterklaas, muziekfestivals, enz.). Over het algemeen worden de budgetten besteed aan collectieve activiteiten die ook bedoeld zijn om te bekostigen vanuit het ondernemersfonds en die overeenkomen met de doelen van het fonds. Het type activiteiten is vergelijkbaar met dat van andere ondernemersfondsen.

In de grote en 'grotere' kleine kernen gaat het ook meer specifieke bestedingen, zoals beveiliging bedrijventerrein, collectieve inkoop, en glasvezel. In Sneek en Bolsward wordt een deel van het budget gebruikt voor citymanagement respectievelijk parkmanagement. In Sneek worden ook projecten bekostigd die gaan over de relatie arbeidsmarkt-onderwijs (On Stage, Technolab). Het type en aard van de activiteiten in Sneek en Bolsward is goed vergelijkbaar met activiteiten van al langer bestaande ondernemersfondsen in andere gemeenten die al een zekere doorontwikkeling hebben meegemaakt. De al eerder opgedane ervaringen in Sneek en Bolsward met de BiZ'en speelt daarbij waarschijnlijk een rol. In enkele kernen gaat het ook om projecten die in zekere mate te maken hebben met leefbaarheid.

⁷³ Klein kernen in 2017 extra: Dedgum, Goenga, Hieslum, Parrega, Schettens en Zurich. Stand oktober 2017.

⁷⁴ In 2016: Longerhouw, Schettens, Idsegahuizum, Oppenhuizen, Tjalhuizum, Uitwellingerga. Kleine kernen hebben doorgaans enkele honderden inwoners.

⁷⁵ Het gaat om economisch actieve ondernemingen, exclusief de agrarische sector. Er is gerekend met de oude gemeente Súdwest-Fryslân, dus exclusief de postcodes behorend bij de voormalige gemeente Litsenseradiel. Berekening op basis van vestigingen per postcode uit het Handelsregister Kamer van Koophandel - <https://www.kvk.nl/handelsregister/adressenbestand> (maart 2018).

Tabel 2.1: Activiteiten (mede)bekostigd uit Ondernemersfonds*

<p>Sneek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vrijwilligersavond • Feestverlichting • Scheepvaartmuseum • Sneker Pan • Sneek Promotion • Lekker Sneek • Sneekweek • Sinterklaasintocht/-feest • LED-verlichting • Businessmeetings/-events • Carnavalsoptocht • Cultureel festival Ut Sneek • Bloembakken • Springkussens Elfstedentocht • Kunstmarkten • Koopzondag • At the Watergate (European Youth Music Festival) • Watersportboulevard 't Ges • Promotiefilm Motorboot Sneek • Zuidwest Friesland On Stage • On Stage (voor VMBO leerlingen) • Technolab (onderwijs) • Advies verduurzamen (studenten Young Advisory Group) • Led verlichting • Culinaire Elfstedentocht • Mooi! Sneek (mode/lifestyle event) • Mar-athon rond Sneek en Meer • Zaterdagmiddagmatinee • Swinging Sneek • Shantyfestival • Sneeker Dweildag • Stadsmanager Sneek • Binnenstadsmanager (+ secretariaat) 	<p>Bolsward</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dumping day, Valentijnsday en Bolswarder Winter Weekend • Bloembakken en zomeraankleding • Sinterklaas • Winterfair • Platform Bolsward • Eneco Tour • Heamiel • Straatfestival (Bolsstjurrich) • Bolletongersdei • Dansfestival Bolsward • Sloepentocht • Sfeerverlichting en AED • Heamieltdagen • Beveiliging bedrijventerreinen • Collectieve inkoop bedrijventerrein • Bebording bedrijventerrein • Parkmanagement (kosten secretaris) <p>Makkum/Idsegahuizen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunst- en Cultuurfestival • Kinderboerderij • Koningsdag • Kleinkunst zomerevondmarkten • Sinterklaasintocht • Visserijdagen • LED displays • Glasvezel • Toeristisch blad Makkum • Concert at the Beach • Sint Willedei • Moai Makkum Winterfair • Jubileum Kaatsvereniging • Slag om Makkum (sloeproeien) • Nieuwe gym-/turntoestellen gymnastiekvereniging DES 	<p>Heeg</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het Timmerdorp (evenement voor kinderen) • Bouw muzikent • Stratenfestival Heechspanning • Bootboulevard bedrijventerrein • Heechpromotie • Gastspreker leegstand • LED-verlichting bedrijventerrein <p>Oppenhuizen/Uitwellingerga</p> <ul style="list-style-type: none"> • Plattegrond • Marketing en Communicatie • Netwerkbijeenkomsten • Vergroten leefbaarheid <p>Hieslum-Dedgum</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het Wilden Wiven Festival <p>Parrega-Hieslum</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dorpsbelang 100 jaar <p>Schettens/Longerhouw</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bloembollen op viaduct <p>Tjalhuizum</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hippisch evenement <p>Zurich</p> <ul style="list-style-type: none"> • gedeeltelijke herinrichting dorpshuis <p>Goenga</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aanpassing doelen op trapveld • Educatieve dag voor 50+ • Eindejaarsfeest <p>Schraard</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opruimen dorpswebsite
---	--	--

* Niet alle activiteiten van alle kernen zijn hier genoemd.

Bron: Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân, ondernemersverenigingen

In geld gemeten gaat het grootste budget dat besteed wordt aan activiteiten naar Sneek en Bolsward: ongeveer tweederde van het totale budget voor bestedingen (zie tabel 2.2). Naar de 'grotere' kleine kernen (1.000-5.000 inwoners) gaat bijna 30% van het budget en naar de overige kleine kernen een paar procent. De bedragen betreffen veelal cofinanciering van projecten en activiteiten. Het totale bedrag dat aan de activiteiten wordt besteed, is dus meestal hoger.

Tabel 2.2: Budget voor bestedingen naar trekkingsgebied, 2016, 2017*

	2016** (euro)	2017*** (euro)	Aandeel in totaal bestedingen (2017)
Sneek buiten stadsgracht****	133.784	149.066	31,2%
Bolsward	87.948	89.439	18,7%
Sneek binnen stadsgracht	86.435	84.823	17,8%
Workum		42.591	8,9%
Heeg	44.367	41.237	8,6%
Makkum	37.886	38.728	8,1%
Koudum		19.868	4,2%
Uitwellingerga	6276	5.830	1,2%
Parrega		1.467	0,3%
Oppenhuizen	1556	1.422	0,3%
Schettens	718	897	0,2%
Zurich		893	0,2%
Goenga		439	0,1%
Schraard		437	0,1%
Tjalhuizum	132	127	0,0%
Idsegahuizum	45	42	0,0%
Hieslum		16	0,0%
Dedgum		13	0,0%
Longerhouw	7	7	0,0%
	399.153	477.342	100,0%

* Na aftrek van 6% inhouding voor fondskosten

** O.b.v. voorlopige cijfers 2016.

*** Opgave Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân voor 6% inhouding; berekening BBO

**** 'Sneek buiten' betreft 50% van totale trekkingsrechten i.v.m. retributie.

Bron: Rapportage Ondernemersfonds, 14 november 2016, Bijlage 1 (2016), Opgave Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân (2017)

2.3 Organisatie en financiën

Organisatie

In Súdwest-Fryslân is gekozen voor een decentrale opzet van het fonds met alleen een (lichte) beheersfunctie van de Stichting Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân. De stichting beheert de gelden, zorgt voor toekenning van de gelden aan trekkingsgerechtigden, en voor het retributiesysteem. Het zijn de trekkingsgerechtigden, c.q. de ondernemersverenigingen die besluiten over de besteding van de gelden. De ondernemersverenigingen toetsen de voorstellen inhoudelijk op grond van de bijdrage aan collectieve ondernemersactiviteiten en eventuele aanvullende doelen van de ondernemersvereniging. Het fonds(bestuur) toetst de bestedingsvoorstellen niet inhoudelijk maar kijkt alleen naar rechtmatigheid (is het voorstel afkomstig van een vereniging?) en doet een check of er voldoende 'trekkingsrecht' (aan het gebied toegerekend geld) is. Er wordt daarvoor een begroting met een beschrijving per project gevraagd.⁷⁶

⁷⁶ Besluit fondsbestuur van 26 april 2017.

De stichting kent een bestuur en een Adviesraad, en heeft een fondsmanager aangesteld. Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de taken van de stichting. Het bestuur bestaat in de huidige samenstelling uit vier personen, maar moet volgens de statuten bestaan uit een oneven aantal leden.⁷⁷

De Adviesraad geeft gevraagd en ongevraagd advies aan het bestuur, draagt volgens de statuten zorg voor een goede communicatie tussen de stichting en de ondernemers en fungeert als een klankbordgroep.⁷⁸ Er wordt van uit gegaan dat de ondernemersverenigingen in de Adviesraad ook de kleinere trekkingsgebieden vertegenwoordigen. De Adviesraad benoemt het bestuur, en kan bestuursleden (bij meerderheid van stemmen) ontslaan.⁷⁹

De Adviesraad is volgens de statuten samengesteld uit één vertegenwoordiger per trekkingsregio. Het gaat om vertegenwoordigers van tien trekkingsregio's: de negen trekkingsregio's of clusters die oorspronkelijk als trekkingsgebieden waren bedoeld, per 1 januari 2018 aangevuld met de regio Wommels.⁸⁰ Het bestuur bepaalt de samenstelling van de Adviesraad op grond van een ruimtelijke indeling in trekkingsregio's. In een trekkingsregio kunnen meerdere ondernemersorganisaties actief zijn, maar slechts één fungeert als trekkingsgerechtigde.⁸¹ De betreffende ondernemersvereniging(en) doet(n) een bindende voordracht voor wie in de Adviesraad zitting heeft. Door het fondsbestuur is besloten dat (in afwijking van het gestelde in de statuten) de trekkingsregio's Sneek en Bolsward met twee personen vertegenwoordigd zijn. In de evaluatie is, buiten dat dit de oorspronkelijke samenstelling van de Ondernemersfederatie is, geen verdere onderbouwing aangetroffen van dit besluit noch van de ruimtelijke indeling.

In de Adviesraad hebben, zonder stemrecht, ook zitting een vertegenwoordiger van LTO Noord namens de agrarische sector, en een vertegenwoordiger van de gemeente Súdwest-Fryslân.⁸² De voorzitter van de Ondernemersfederatie is toehoorder bij de vergaderingen.

Het is niet altijd duidelijk op welke manier de mandaat- en verantwoordingsrelatie tussen individuele leden van de Adviesraad en de betreffende (besturen van) ondernemersverenigingen c.q. trekkingsregio's is geregeld. In de evaluatie zijn daarover geen algemene richtlijnen of regels gevonden. De wijze waarop mandaat en verantwoording is geregeld hangt daardoor af van hoe (het bestuur van) de betreffende ondernemersvereniging dat heeft geregeld.

De taken van de fondsmanager bestaan uit het onderhouden van de contacten met de kernen. De fondsmanager heeft alleen bij uitzondering - "*indien nodig*" - ook contact met de individuele ondernemers.⁸³ Tevens treedt hij op als ambtelijk secretaris voor het bestuur. Ook onderhoudt de fondsmanager de website van het ondernemersfonds. De decentrale opzet heeft als gevolg dat het organiseren van samenwerking binnen de regio's en de contacten met (kleine) kernen in beginsel door de betreffende onder-

⁷⁷ Statuten Stichting Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân van 17 maart 2016, artikel 4.

⁷⁸ Statuten Stichting Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân van 17 maart 2016. In de statuten staat: "deze adviesraad is het knooppunt voor alle informatie voor en vanuit het Ondernemersfonds" (artikel 8).

⁷⁹ Statuten Stichting Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân van 17 maart 2016, artikel 4, lid 6f en artikel 7.

⁸⁰ Vanwege de gemeentelijke herindeling waarbij een deel van de voormalige gemeente Littenseradiel bij Súdwest-Fryslân is gevoegd.

⁸¹ Statuten Stichting Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân van 17b maart 2016, artikel 2 lid 3, en artikel 8.

⁸² De gemeente en LTO hebben volgens de statuten geen stemrecht.

⁸³ Zie Verslag van de bijeenkomst van adviesraad van Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân, dinsdag 24 mei 2016. Principieel is communicatie met individuele met ondernemers primair een taak van de besturen in de trekkingsregio's. Zie Gespreksverslag bestuur Stichting Ondernemersfonds met raadsfracties, d.d. 5 oktober 2016.

nemersverenigingen moet worden gedaan. In het oorspronkelijke voorstel was het de bedoeling dat de ondernemersverenigingen in de negen clusters als “kwartiermaker” zouden opereren om die activiteiten op gang te helpen (of een kwartiermaker zouden aanstellen).

In de loop van 2016 is door het fondsbestuur zelf geconstateerd dat in veel kernen er een beperkte organisatiegraad onder ondernemers is, vaak in combinatie met een slecht werkende verenigingsstructuur. Daardoor komt veel informatie aan ondernemersverenigingen niet aan bij de individuele ondernemer.⁸⁴ Aan de andere kant kan worden geconstateerd dat er ontwikkelingen zijn die de organisatiekracht versterken. Zo zijn in Bolsward en Sneek de ondernemersverenigingen gefuseerd.⁸⁵ En er zijn nieuwe ondernemersverenigingen opgericht in Workum, Súdwesthoeke, en Oppenhuizen en Uitwellingerga (*Top en Twel*).

Financiën

Er is geen definitief en volledig overzicht van de fondsgelden beschikbaar over de jaren 2016 en 2017, bijvoorbeeld in vorm van financiële jaarverslagen. Op basis van informatie van het Ondernemersfonds, kan een overzicht worden gegeven van de budgetten die zijn gemoed met het fonds.

Tabel 2.3: Overzicht financiën, exclusief fondskosten*

	2016		2017	
	euro	%	euro	%
Opbrengsten ozb-opslag	1.040.000		995.000	
Agrarische sector	201.000		177.000	
	839.000	100%	818.000	100%
Ondernemersfonds	452.000**	54%	508.000**	62%
Retributie	371.000	44%	285.000	35%
Geen besluit	15.000	2%	20.000	3%

* bedragen afgerond op duizendtallen

** De bedragen die beschikbaar zijn voor het ondernemersfonds zijn hoger dan de bedragen die besteed worden door de ondernemersverenigingen (tabel 2.2) omdat de fondskosten in de cijfers nog niet zijn verrekend.

Bron: Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân

Het aandeel van het budget dat ter beschikking staat voor het ondernemersfonds is van 2017 op 2016 gestegen van ongeveer 54% naar 62%. Daarbij is nog geen rekening gehouden met de 6%-inhouding voor fondskosten. Het aandeel en de omvang van de aangevraagde retributie was in 2017 35%; dat is lager dan in 2016. Er waren dus in 2017 meer ondernemersverenigingen die de weg naar het fonds weten te vinden en het budget gebruiken voor bestedingen, en minder budget dat via retributie wordt teruggevraagd.

Minder dan de helft van de retributie betreft retributie in de kleine kernen. Het gaat om ongeveer 15% van het budget dat ter beschikking staat voor het ondernemersfonds

⁸⁴ Gespreksverslag bestuur Stichting Ondernemersfonds met raadsfracties, d.d. 5 oktober 2016.

⁸⁵ In Bolsward is (per 1 januari 2016) de Vereniging Ondernemend Bolsward (VOB) ontstaan uit een fusie tussen de Bedrijven Vereniging Bolsward en Bolsward Promotion; in Sneek is de Vereniging Ondernemend Sneek - VOS - (in 2017) opgericht vanuit de fusie van Handel Industrie Sneek (HIS) en de Vereniging van Sneeker Zakenlieden (VSZ).

(in 2017). Het grootste deel van de retributie betreft de restitutie voor de ‘Sneek buiten’: ongeveer 20% van het budget dat ter beschikking staat voor het ondernemersfonds (in 2017). Voor het trekkingsgebied ‘Sneek buiten’ is door de ondernemersvereniging van Sneek een uitzonderingspositie gecreëerd: bedrijven in dat gebied mogen 50% retributie van de ozb-opslag aanvragen.⁸⁶ Voor de andere 50% doen zij mee in het fonds. De reden is dat bij volledige deelname de bedragen voor de ondernemers in de ‘Sneek buiten’ als buitenproportioneel werden gezien t.o.v. de voordelen die ze er mogelijk van hebben (de voordelen zouden vooral gaan richting binnenstad van Sneek).

Het fondsbestuur heeft deze manier van retributie van Sneek overgenomen. De regel staat ook open voor andere trekkingsgebieden, met de voorwaarde dat retributie tussen de 0% en 50% moet liggen (met andere woorden de bijdrage aan het fonds moet minimaal 50% zijn). Alhoewel dit door het fondsbestuur is aangegeven als de regel rond retributie, is daarvan in deze evaluatie geen vastlegging in een besluit of andere documenten gevonden.

Niet-opgevraagde retributie

De toegekende retributie wordt niet geheel teruggevraagd door individuele ozb-betalers, zowel in kernen als door de agrarische sector. Kennelijk zijn niet alle ozb-betalers op de hoogte van de terugbetalingsmogelijkheid of wordt terugvragen wel eens vergeten. In 2017 werd ongeveer 35% van de retributie die is toegekend aan een kleine kern, niet door de individuele ozb-betaler opgevraagd. In ‘Sneek buiten’ was dat zelfs bijna 80%. Het gaat om bedragen van ongeveer 45.000 euro in kleine kernen en 125.000 euro in ‘Sneek buiten’ die niet zijn opgevraagd door ozb-betalers.⁸⁷ Bij de agrarische sector was het aandeel niet-teruggevraagde retributie ongeveer een derde; daar gaat het om een bedrag van ongeveer 60.000 euro (2017).

Cumulatief gaat het over 2016 en 2017 om een totaalbedrag aan niet-teruggevraagde retributie van ongeveer 240.000 ‘Sneek buiten’ en ongeveer 245.000 in overige kernen (inclusief niet-teruggevraagde retributie agrarische sector).⁸⁸ In 2018 zullen deze bedragen naar alle waarschijnlijkheid nog toenemen.

Door het bestuur van Ondernemersfonds is besloten om toegekende retributie die niet wordt opgevraagd, toe te voegen aan het budget van de betreffende kern voor het opvolgende jaar.⁸⁹ Dat betekent voor de kleine kernen dat die gelden opgevraagd kunnen worden op het moment dat ze besluiten om (toch) deel te nemen aan het Ondernemersfonds. Daarmee is een financiële prikkel in het systeem gebouwd om alsnog mee te doen met het fonds, omdat immers na een aantal jaren relatief grote bedragen beschikbaar blijven voor de kern. Het geld wordt tot die tijd ‘vastgehouden’ door het fonds.

Het bedrag dat niet wordt opgevraagd in ‘Sneek buiten’ wordt aan de trekkingsregio Sneek toegekend. Er wordt van de retributie in Sneek in de praktijk weinig teruggevraagd. Omdat het bedrag ook daadwerkelijk wordt ‘overgemaakt’ aan de ondernemersvereniging en het percentage niet-teruggevraagde retributie relatief hoog is, is er de facto in belangrijke mate sprake van inbreng van de retributiegelden in het fonds, in casu de ondernemersvereniging in Sneek.

⁸⁶ Besluit door ondernemersvereniging Handel Industrie Sneek (HIS); in 2017 opgegaan in Vereniging Ondernemend Sneek (VOS).

⁸⁷ In 2016 was het deel niet teruggevraagde retributie in met name ‘Sneek buiten’ lager.

⁸⁸ Exclusief 6% inhouding voor beheerskosten.

⁸⁹ Postcodegebied. Besluit van het Fondsbestuur van 20 april 2016.

Door het fondsbestuur is ook besloten dat de niet-teruggevraagde retributie van de agrarische sector op dezelfde manier toe te voegen aan het budget van de betreffende kern voor het opvolgende jaar.⁹⁰ In kernen met een actieve ondernemersvereniging betekent dat een toevoeging aan het budget; in kernen met retributie betekent het dat - ook hier - het geld wordt 'vastgehouden' tot het moment dat een kern besluit om (toch) deel te nemen aan het Ondernemersfonds.

Beheers- en organisatiekosten

Het is gebruikelijk bij fondsen om een deel van het budget af te zonderen voor beheers- en organisatiekosten. De kosten betreffen de kosten van de fondsmanager, accountantskosten, automatiseringskosten, vergaderkosten, onderzoekskosten (Blaauwberg) en andere beheerskosten. Het budget voor de fondsmanager is van 2017 op 2016 verlaagd. De beheerskosten zijn ruim 60.000 euro per jaar.⁹¹ Die kosten gaan dus nog af van het bedrag dat beschikbaar is voor het ondernemersfonds.

Onder de beheerskosten vallen ook kosten van 'oninbare belastingen' en een inhouding voor 'administratieve kosten team Belastingen' die door de gemeente worden ingehouden. Het gaat om in totaal rond de 17.000 euro. Een dergelijke inhouding voor kosten gemaakt door de gemeente komt doorgaans niet voor bij andere ondernemersfondsen.

De beheerskosten worden bekostigd uit de 6% inhouding. Het percentage van 6% in Súdwest-Fryslân ligt in lijn met de percentages die daarvoor bij andere fondsen worden gebruikt. Er wordt in het geval van gedeeltelijke retributie wel over het gehele bedrag, dus inclusief retributie, 6% ingehouden voor de fondskosten.⁹² Bij 100%-retributie wordt de 6% niet ingehouden. De 6% wordt ingehouden over:

- de gelden die naar deelnemende kernen gaan;
- de 50% retributie in 'Sneek buiten';
- de niet-teruggevraagde retributiegelden in overige kernen;
- de niet-teruggevraagde retributiegelden agrarische sector.

Doordat in Súdwest-Fryslân bij de kleine kernen gekozen is voor 100%-retributie, betalen ozb-betalers die retributie vragen, niet mee aan de 6%-aftrek. Dat heeft tot gevolg dat de inkomsten van het fonds minder zijn dan bij de start beoogd. Daar tegenover staat dat juist de uitvoering van de retributieregeling heeft geleid tot extra werk voor de fondsmanager, onder meer omdat de retributie alleen kan als aan bepaalde eisen wordt voldaan rond de besluitvorming daarover en de controle daarvan. Ook is een digitaal systeem ontwikkeld voor de terugbetaling, waarmee kosten waren gemoeid. Doordat de inkomsten lager waren dan verwacht, kende het fonds in de eerste jaren een negatief financieel resultaat, dat echter in 2018 waarschijnlijk wordt ingelopen.⁹³

⁹⁰ Besluit van het Fondsbestuur van 20 april 2016.

⁹¹ Het gaat in 2016 om 42.106 euro beheerskosten fonds en 18.121 euro inhouding door de gemeente; in 2017 (begroting) gaat het om 28.300 respectievelijk 17.000 euro. De beheerskosten zijn in 2017 onder meer lager door een verlaging van de kosten voor de fondsmanager.

⁹² Volgens het Verslag aan de gemeente van december 2016 (punt 2d).

⁹³ Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân: aangepaste begroting 2018. Zie ook brief van het Fondsbestuur aan het college van burgemeester en wethouders in Súdwest-Fryslân van 14 november 2016.

3 BEVINDINGEN INTERVIEWS EN RESULTATEN ENQUÊTE

In dit hoofdstuk staan de bevindingen uit de interviews en de enquête. Bij de bevindingen uit de interviews wordt eenzelfde indeling naar onderwerpen gehanteerd als in het vorige hoofdstuk. In de interviews en de enquête is ook gevraagd naar het draagvlak voor het fonds op dit moment.

3.1 Bevindingen interviews

Doel en opzet

In de interviews komt een aantal zaken naar voren wat betreft doel en opzet van het fonds. De eerste is dat door bijna alle geïnterviewden wordt aangegeven dat het probleem van free-riders of een gebrek aan samenwerking eigenlijk niet speelt in de kleine kernen. Daarmee wordt bedoeld op de echt kleine dorpen en steden met enkele honderden inwoners. In actieve kleine kernen worden zaken al gezamenlijk opgepakt. Bekostiging van activiteiten is daarbij meestal geen probleem en wordt onderling geregeld in de vorm van bijvoorbeeld sponsoring. De bereidheid van inwoners en ondernemers om activiteiten gezamenlijk op te pakken, is over het algemeen groot. Het beeld is dat van *“wy rêde ús sels wol”* en *“wy doche de dingen sels”*. In de interviews is aangegeven dat het free-riderprobleem wel speelde in Bolsward en Sneek en in sommige van de ‘grotere’ kleine kernen (kernen tussen de 1.000 en 5.000 inwoners). Er is bij geïnterviewden uit de kleine kernen over het algemeen wel begrip voor dat het fonds een oplossing kan zijn voor problematiek die past bij de situatie in de grotere kernen Sneek of Bolsward. Eén geïnterviewde stelde het zo: *“Het ondernemersfonds is een oplossing voor problemen die spelen in de grotere kernen, maar niet in andere kernen, en zeker niet in de kleine dorpen.”*

Een ander punt dat in interviews vaak is genoemd, is dat er op lokaal niveau relatief grote verschillen tussen ondernemers zijn, en dat belangen relatief sterk uiteen kunnen lopen. Met name in de ‘grotere’ kleine kernen, die vaak ook winkels hebben, is er een verschil in belangen tussen de winkeliers en bedrijven op een bedrijventerrein. Over het algemeen zien de bedrijven in die kernen minder het belang in van een fonds dan de winkeliers. Daarbij speelt dat de bedrijven met relatief omvangrijk onroerend goed - een bedrijfshal - relatief veel bijdragen aan het fonds, zoals bouwbedrijven of watersportbedrijven. Overigens hoeft dat niet te betekenen dat dat type bedrijf geen belang heeft bij een fonds. Een aantal geïnterviewden gaf aan dat bij winkeliers de nadruk meer ligt op grotere bezoekersaantallen (en dus meer omzet) en bij ondernemers op het bedrijventerrein meer op thema's als wonen, werken en leefbaarheid (als factoren die mede het vestigingsklimaat bepalen). Verder is de indruk bij geïnterviewden dat juist in de kleine kernen er veel zzp'ers zijn zonder een bedrijfspand, die dus wel ondernemers zijn, maar niet bijdragen aan het fonds. Dat is in de kleine kernen ervaren als een “scheefheid” in de opzet van het fonds.

De indruk uit de interviews is dat - recent - er in kleine kernen meer aandacht is voor een mogelijke rol van het fonds in activiteiten die vooral bijdragen aan leefbaarheid en *mienskip*, onder meer in relatie tot problematiek rond bevolkingsontwikkelingen (vergrijzing) of leegstand.

Uit de interviews komt een ‘dubbel’ beeld naar boven als het gaat om de initiatieven en organiserend vermogen van het bedrijfsleven. Aan de ene kant wordt in interviews gesteld dat in de kleine kernen activiteiten wel worden geregeld en georganiseerd. Aan de andere kant is in een deel van de interviews ook aangegeven dat de introductie van het fonds juist duidelijk maakte dat een deel van de ondernemers niet actief met plannen of ideeën bezig waren. *“Het leeft niet zo onder ondernemers; er zijn maar weinig ideeën voor bestedingen.”* Volgens sommige geïnterviewden zou de beschikbaarheid van de fondsmiddelen die ondernemers kunnen prikkelen tot een actievere opstelling.

Retributie

Ten aanzien van de retributieregeling is er bij de geïnterviewden uit kernen die retributie hebben aangevraagd kritiek op het *“gedoe”* dat dat heeft opgeleverd. Het gaat dan met name om het (moeten) organiseren van de stemming. Dat proces wordt door veel geïnterviewden als ingewikkeld en administratief bewerkelijk ervaren. Dat wordt volgens geïnterviewden versterkt doordat het jaarlijks moet i.p.v. voor de hele fondsperiode.⁹⁴ Bij de start van het fonds waren over de retributie veel vragen, mede omdat er onduidelijkheid was over of retributie 100% was of dat toch 6% zou worden ingehouden voor fondskosten. Als er voor retributie is gekozen, is volgens de meeste geïnterviewden het individueel aanvragen van retributie vrij eenvoudig, zeker met de digitale aanvraag via de website van het fonds.

Enkele geïnterviewden vinden het - meer principieel geredeneerd - incorrect dat een ozb-betaler zelf geld moet terugvragen. Het gevoel is *“ik moet mijn eigen geld terug vragen”*. Het zou volgens die geïnterviewden ‘andersom’ moeten: uitgangspunt zou moeten zijn dat je niet meedoet, tenzij je aangeeft dat wel te willen.

Ook is door een aantal geïnterviewden opgemerkt dat het niet opvragen van toegekende retributie een scheve situatie kan opleveren: ondernemers die via retributie geld hebben teruggekregen, kunnen alsnog profiteren van de inzet van geld dat overblijft van ondernemers die geen gebruik hebben gemaakt van retributie, op het moment dat alsnog aan het fonds wordt deelgenomen. Ook dat wordt gezien als een *“weeffout”* in de opzet van het fonds.

Draagvlak

Aan de geïnterviewden is gevraagd naar het draagvlak voor het fonds in hun kern op dit moment. In kernen waar men actief bezig is met het fonds - met name Sneek, Bolsward, Makkum - is de indruk van geïnterviewden dat ondernemers over het algemeen positief zijn over het fonds en vinden dat het nut heeft. De indruk is dat nu er veel activiteiten mede georganiseerd zijn met fondsmiddelen, het draagvlak in die kernen is toegenomen. Het sentiment was in het begin minder positief (*“it keallet swier”*), maar uiteindelijk wordt nu wel een meerwaarde gezien. De houding van ondernemers is over het algemeen te omschrijven als *“loyaal-kritisch”*. Bij de andere kernen geven geïnterviewden aan dat het beeld wisselend is. Er zijn zowel voor- als tegenstanders onder de ondernemers in kleine kernen. In een deel van de kleine kernen is de stemming duidelijk tegen het fonds. In een aantal kernen is er

⁹⁴ Inmiddels heeft het fondsbestuur besloten om een eenmaal genomen retributiebesluit meerjarig te maken. Besluit van het Fondsbestuur van 7 maart 2018.

nu wel draagvlak voor het fonds, wat volgens geïnterviewden mede een gevolg is van de beschikbaarheid van retributiegelden die niet zijn opgevraagd.

Vorbereiding

De indruk van de meeste geïnterviewden is dat toen de discussie over invoeren van een ondernemersfonds startte, er niet veel belangstelling was onder ondernemers voor de plannen. De houding was: “*we zien wel*”. In de kleine kernen speelde mee dat ondernemers daar meestal niet georganiseerd waren. Maar volgens geïnterviewden was er ook in de grotere kernen weinig belangstelling. De indruk is dat nog steeds een deel van de ondernemers weinig van het fonds weet, of niet geïnteresseerd is. Volgens een aantal geïnterviewden werd men zich pas bewust van de ozb-opslag en wat het fonds betekende, toen het fonds startte, dus pas na de besluitvorming of na de eerste aanslag. Doordat er toen het eenmaal startte, feitelijk een informatie-achterstand was bij veel ondernemers, was men niet voorbereid en “viel het rauw op het dak”.

Er wordt door enkele geïnterviewden ook op gewezen dat er sprake was van onduidelijkheid over de rollen van de gemeente en de Ondernemersfederatie. Uit de interviews bleek dat ook nu nog een aantal ondernemers het fonds zien als een initiatief van de gemeente, en dat er onduidelijkheid is over de rol van de Ondernemersfederatie. Bij de Ondernemersfederatie speelde volgens geïnterviewden bovendien een rol dat de federatie vooral werd ervaren als een vertegenwoordiging van de grote kernen, en niet van de kleine kernen.

In de communicatie tussen lokale ondernemers en ondernemersverenigingen aan de ene kant en het fonds, het fondsbestuur en de gemeente aan de andere kant zaten zeker in de eerste tijd onduidelijkheden. “*De communicatie en informatievoorziening bij de voorbereiding en de start waren niet goed.*” De indruk van geïnterviewden is dat er geen duidelijk communicatieplan was, zeker niet richting de kleine kernen.

De geïnterviewden geven ook aan dat de informatie-avonden niet altijd goed uitpakten. “*De informatie-avonden vielen niet goed bij ondernemers, waardoor er eigenlijk meer weerstand ontstond.*” De indruk van een groot deel van de geïnterviewden is dat de adviseurs die op de informatie-avonden presenteerden, zich niet goed hadden verdiept in de lokale situatie en teveel focusten op toepassing van het stedelijke ‘Leidse’ model in Súdwest-Fryslân. Het gevoel bij veel ondernemers was echter juist dat een model zoals in Leiden niet past bij Súdwest. “*Sa giet it hjir net*”. Men bleef daardoor met vragen zitten over wat met name de kleine kernen aan het fonds zouden hebben. Een probleem daarbij was dat een aantal zaken rond de opzet van het fonds ook nog niet duidelijk was, zodat er op de informatie-avonden ook niet altijd concrete informatie kon worden gegeven. Een aantal geïnterviewden gaf aan dat op voorlichtingsavonden de indruk werd gegeven dat het plan al helemaal klaar was en meepraten eigenlijk dus niet veel zin had.

De geïnterviewden geven aan dat er in de voorbereiding te weinig rekening is gehouden met de beperkte kennis en de mening van ondernemers in met name de kleine kernen. Mede daardoor was er tijdens de voorbereiding en start van het fonds “*geen maatwerk*”. De meeste geïnterviewden zijn van mening dat achteraf gezien met name ondernemers in de kleine kernen meer tijd nodig hadden moeten hebben om de start van een fonds voor te bereiden. “*Er is wel een voorlichtingsavond geweest, maar vervolgens moest al heel snel worden besloten. Er had meer tijd moeten worden genomen voor de voorbereiding.*”

Besluitvorming

De indruk bij een groot deel van de geïnterviewden is dat het besluit voor het ondernemersfonds onder tijdsdruk is genomen, en dat de voorbereidingsperiode te kort is geweest. Er was 'druk' omdat zonder ondernemersfonds de BiZ-en zouden ophouden te bestaan. Met name in de kleine kernen gaf dat het gevoel dat het besluit er "*snel doorheen is gejaagd*" of zelfs "*door de strot gedrukt is*". Daarbij speelde volgens een aantal geïnterviewden ook een rol dat de initiatiefnemers (de Ondernemersfederatie) als uitgangspunt had dat de bestaande ondernemersverenigingen in de negen clusters ondernemers uit de kleine kernen zouden betrekken. Dat is naar de mening van de meeste geïnterviewden onvoldoende gedaan, mede omdat er buiten de grotere kernen ten tijde van de voorbereiding nog weinig betrokkenheid was bij het fonds.

De algemene indruk is dat in het proces rond de besluitvorming de discussie vaak ging over proces en organisatie (zoals de retributie) en (te) weinig over de inhoud en doelen van het fonds. Sommige geïnterviewden geven aan dat naar hun idee de regels voor het fonds veranderden gedurende de voorbereiding, zodat men eigenlijk niet goed wist waar men aan toe was.

Buiten de grote kernen bleek het lastig om voldoende animo voor de stemmingen te organiseren. De opkomst - het aandeel van lokale ondernemers dat meedoet aan de stemming - was vaak laag, wat volgens geïnterviewden mede werd veroorzaakt door een gebrek aan belangstelling. In een aantal kernen was de stemming vervolgens redelijk 50/50 verdeeld waardoor de stem van een of enkele ondernemers de doorslag kon geven. In sommige kernen leidde die smalle meerderheid er juist toe dat bij een nieuwe stemming het 'kwartje' juist de andere kant op viel. Alhoewel dat op basis van het principe van verenigingsdemocratie op zich verantwoord is, leidden die 'smalle' stemverhoudingen in een aantal kernen tot weinig feitelijk draagvlak of zelfs onderlinge spanningen.

Start

Door de geïnterviewden wordt gewezen op de negatieve beeldvorming die er bij de start was. Dat kwam deels door de ozb-verhoging die sowieso werd doorgevoerd in het eerste jaar, en deels de tegenstand van enkele ondernemers, waarbij vooral de tegenstand vanuit Blauwhûs opviel. Ook speelde de onduidelijkheid over wel of niet 100%-retributie een rol in de negatieve beeldvorming.

Bij de start van het fonds waren er volgens geïnterviewden onduidelijkheden in de communicatie en informatie. "*Sommige zaken bleken onduidelijk of er werden verschillende antwoorden gegeven.*" Door sommige geïnterviewden is geopperd dat het fonds eerder voor 'blauwdrukken' had kunnen zorgen voor de opzet van plannen, verslagen e.d. om de start te vergemakkelijken. Voorbeelden die zijn genoemd zijn de onduidelijkheid bij de start over de 6% inhouding in het geval van retributie, of het wel-of-niet inhouden van gelden voor toeristische marketing. De huidige web site wordt overigens door geïnterviewden als informatief beschouwd. De indruk van geïnterviewden is echter dat veel ondernemers de web site niet bezoeken dan wel de inhoud ervan niet lezen.

Resultaten: bestedingen en activiteiten

Bij de resultaten is op basis van de interviews een onderscheid te maken tussen de resultaten en activiteiten in de grote kernen (Sneek, Bolsward) en de kleine kernen die meedoen in het fonds.

Op basis van de interviews is het beeld bij de grote kernen dat er veel activiteiten zijn bekostigd uit het fonds en dat de fondsmiddelen hebben bijgedragen aan het van de grond tillen van activiteiten. De indruk is dat het organiseren en uitvoeren van activiteiten nu gemakkelijker te doen is. Met name de inzet van de fondsmiddelen als cofinanciering en het op die manier vergemakkelijken van inzet van middelen uit andere bronnen wordt genoemd. Ook is genoemd dat er nu andersoortige projecten en activiteiten mogelijk zijn dan zonder fonds. Voorbeelden daarvan zijn grootschalige projecten waarvoor reserveringen worden gemaakt (bijvoorbeeld glasvezel), en projecten die gaan over duurzaamheid en over arbeidsmarkt en onderwijs. Juist dit laatste type projecten zou volgens betrokkenen niet mogelijk zijn geweest onder een BiZ-constructie. Het fonds heeft verder in de grote kernen geleid tot het oplossen van het free-riderprobleem.

Er zijn ook resultaten genoemd in termen van positieve financiële gevolgen: *“deelname aan het fonds verdient zich deels terug door korting bij collectieve inkoop, minder criminaliteit op bedrijventerreinen, en het behoud van kwalitatief hoogwaardige bedrijventerreinen.”*

Bij de kleine kernen die meedoen in het fonds en waar interviews zijn afgenomen, is het beeld wisselend. Bij kernen die actief deelnemen, is het beeld van betrokkenen dat het fonds het opzetten en uitvoeren van projecten gemakkelijker maakt, en dat er projecten worden uitgevoerd die anders niet van de grond waren gekomen. Met name bij de ‘grotere’ kleinere kernen maakt het fonds grotere projecten mogelijk, omdat men kan reserveren (bijvoorbeeld voor glasvezel). Ook het free-riderprobleem wordt opgelost. *“Het fonds werkt vooral als een vliegwiel: door een bijdrage in de kosten zijn projecten gemakkelijker te financieren, en vindt er meer samenwerking plaats.”* In de kleine kernen wordt vaak genoemd dat het fonds bij kan dragen aan zaken die te maken hebben met ‘*mienskip*’.

Een deel van de geïnterviewden geeft aan dat het in de kleine kernen vaak lastig is om plannen en ideeën voor activiteiten vanuit ondernemers te krijgen. Aan de andere kant is er het voorbeeld van Makkum, waar *itches* zijn georganiseerd waar ondernemers ideeën konden voorstellen en presenteren. Dat heeft geleid tot een lijst van projecten en activiteiten, die voor een deel ook daadwerkelijk tot uitvoering zijn gekomen.

Organisatie en financiën

Ook bij het onderwerp organisatie is een onderscheid te maken tussen de grote kernen (Sneek, Bolsward) en de kleine kernen.

Betrokkenen bij de grote kernen geven aan dat het inzetten van de middelen voor park- en citymanagement heeft bijgedragen aan professionalisering van de uitvoering van activiteiten en heeft gezorgd voor professionele ondersteuning van het bestuurswerk waardoor dat effectiever is. *“Het opzetten van een duidelijke strategie en het opstarten en uitvoeren van activiteiten is nu veel beter mogelijk.”* De inzet van managers maakt het ook mogelijk om projecten op te zetten met andere partners, wat eerder niet goed mogelijk was. Een voorbeeld daarvan is een project samen met onderwijsinstellingen op het gebied van arbeidsmarkt en onderwijs (Technolab). De start van het fonds vond plaats tegelijkertijd met veranderingen in de organisatiestructuur van de ondernemersverenigingen (fusie). De mogelijkheden die het

fonds biedt, hebben volgens de betrokkenen daaraan bijgedragen. In het algemeen wordt door betrokkenen aangegeven dat het fonds mede heeft bijgedragen aan een hogere organisatiegraad en meer betrokken ondernemers.

Bij de kleine kernen wordt aan de ene kant ook verbetering van organisatie en samenwerking genoemd, bijvoorbeeld door de oprichting van nieuwe ondernemersverenigingen. De indruk van een ruime meerderheid van geïnterviewden is dat juist in de kleine kernen ondernemers nu pas de mogelijkheden beginnen in te zien van wat men met de fondsmiddelen kan doen, en er initiatieven beginnen te ontstaan voor samenwerking.

Aan de andere kant is door een deel van de geïnterviewden er op gewezen dat het fonds heeft geleid tot wrijving tussen ondernemers, waardoor de saamhorigheid juist onder druk is komen te staan. Eén van de geïnterviewden noemt dat: *“it is in ruzjefûns”*. Door de geïnterviewden wordt aangegeven dat dat vooral komt doordat er binnen kleine kernen vaak een grote diversiteit is onder de kleine groep ondernemers in termen van sector, belangen en hoogte van de ozb-opslag. Zo zitten juist in dorpen relatief veel zzp'ers (zonder vastgoed), die niet meebetalen aan het fonds. Het is daardoor lastiger om een gezamenlijke koers te bepalen. Er zijn echter ook kernen waar onderling afspraken zijn gemaakt, juist over verdeling van de bestedingen tussen bijvoorbeeld ondernemers op het bedrijventerrein en in de detailhandel.

3.2 Resultaten enquête

De enquête was bedoeld om met name de mening vanuit kleine kernen ook in beeld te krijgen. De enquête is uitgezet onder dorpsbelangen, daar waar geen ondernemersvereniging bestaat.⁹⁵ Met de mening van dorpsbelangen wordt alleen indirect een beeld gegeven van de mening van ondernemers in de betreffende dorpen.

De enquête is - meestal - beantwoord door dorpsbelangen van kleine kernen van ongeveer 100 tot 700 inwoners.⁹⁶ Opvallend is dat drie respondenten aangeven niet bekend te zijn met het fonds; zij hebben de enquête om die reden slechts beperkt ingevuld. Aangenomen mag worden dat in de non-respons meer dorpsbelangen zijn die niet of nauwelijks bekend zijn met het fonds. De meeste van de 13 andere respondenten hebben gedetailleerde antwoorden gegeven. Onder de 13 kernen die hebben meegedaan aan de enquête zijn er 9 die retributie hebben aangevraagd. De omvang van de respons is zodanig dat de resultaten als indicatief moeten worden beschouwd.

Mening over het fonds

Van de 13 respondenten die bekend zijn met het fonds, heeft een meerderheid een negatief oordeel over voortzetting van het fonds: 8 vinden dat het fonds niet moet worden voortgezet, 2 weten het niet of hebben geen mening, en 1 respondent vindt dat het moet worden voortgezet, maar wel met enige verbeteringen.

⁹⁵ Er zijn 47 dorpsbelangen aangeschreven voor de enquête. De respons was 16, wat neerkomt op 34%. Zie voor de opzet van de enquête hoofdstuk 1.

⁹⁶ De enige 'grotere' kleine kern die heeft meegedaan aan de enquête is Heeg (ruim 2.000 inwoners).

Eén respondent verwoordde het (negatieve) oordeel als volgt:⁹⁷

“Dit is een slecht bedacht plan, zeer ondoorzichtig, veel te weinig voorlichting naar de betrokken ondernemers, geen draagvlak in ons dorp. Geld wat overblijft - omdat door bedrijven geen retributie word gevraagd omdat ze niet eens duidelijk wordt gemaakt dat ze hebben betaald en wat ze hebben betaald - kan niet worden aangewend voor het dorp; heb nog nooit zo'n slechte actie meegemaakt. dat de gemeente zich via de ozb voor het karretje laat spannen is diep treurig. Juridisch is een en ander ook nog slecht onderbouwd. Zo snel mogelijk afschaffen, wij ondernemers uit de kleinere dorpen draaien nu op voor de grotere kernen in Súdwest.”

Maar er zijn ook enkele andere (wat meer genuanceerde) geluiden, zoals die van de volgende respondenten:

“Er is hier geen ondernemingsvereniging, het zou mooi zijn dat een andere vereniging (bijvoorbeeld Dorpsbelang) een beroep kan doen op de pot geld die blijft liggen”, en

“De introductie van het fonds was moeizaam. Vele ondernemers zijn te inactief en verdiepen zich nauwelijks in het fonds.”

Retributie

10 van de 13 respondenten die bekend zijn met het fonds, geven aan dat ze goed op de hoogte zijn van het systeem van retributie. Dat is een relatief hoog aandeel, waaruit geconcludeerd mag worden dat in elk geval bij deze groep kleine kernen de informatie over retributie is aangekomen. Slechts drie respondenten vinden dat de retributie weinig zinvol is en beter afgeschaft kan worden. De meeste respondenten vinden het een zinvol systeem, al zou het volgens een deel van hen wel eenvoudiger moeten.

Effecten

Er is ook gevraagd naar de effecten van het fonds voor de hele gemeente. Dan ziet ongeveer de helft van de respondenten niet of nauwelijks effecten. Enkele antwoorden van een respondent waren:

“Het is voor mij onduidelijk waarvoor het geld is ingezet. Zeker in de kleine dorpen waar geen ondernemersverenigingen zijn.”

“Activiteiten worden door de Ondernemers onderling geregeld. Hier is geen fonds voor nodig. Het fonds is een opgedrongen verplichte belasting”

“Er is meer verdeeldheid onder de ondernemers.”

Zij die wel positieve effecten zien, zien dat vooral in het oplossen van het free-riderprobleem (drie keer genoemd) en meer activiteiten en projecten (twee keer genoemd).

Verbeteringen

Als men verbeteringen aangeeft, worden het vaakst genoemd: *“meer samenwerking tussen ondernemers en andere partijen”* (drie keer genoemd) en *“betere communicatie en meer transparantie”* (vier keer genoemd). Eén respondent verwoordde het echter zo: *“Afschaffen ondernemersfonds is de beste verbetering.”*

⁹⁷ Citaten afkomstig uit de antwoorden op de open vragen in de enquête.

4 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Beantwoording onderzoeksvragen

VRAAG 1: Wat zijn de concrete opbrengsten van het fonds in termen van (gefinancierde) activiteiten en projecten, en hoe kunnen die worden beschreven naar aard en type?

- In 2017 is ruim 475.000 euro ten goede gekomen aan bestedingen door ondernemersverenigingen in kernen. Het budget gebruikt door ondernemersverenigingen is van 2017 op 2016 gestegen. Er zijn van 2017 op 2016 meer ondernemersverenigingen die het budget gebruiken.
- Van het budget, exclusief de retributie van de agrarische sector, staat 62% ter beschikking van het ondernemersfonds. De rest van het beschikbare budget betreft retributie (35%). Het aandeel budget dat beschikbaar is voor het fonds is van 2017 op 2016 toegenomen.
- In 2017 is voor een bedrag van 285.000 euro retributie toegekend. Ruim de helft van de retributie betreft de retributie in het trekkingsgebied 'Sneek buiten'; de rest betreft retributie in (31) kleine kernen. De omvang van de aangevraagde retributie was in 2017 lager dan in 2016.
- De meeste activiteiten vinden plaats in Sneek en Bolsward. Ook in 'grotere' kleine kernen zoals Makkum en Heeg vinden relatief veel activiteiten plaats. In de andere kleine kernen gaat het vaak om één of enkele activiteiten.
- Over het algemeen worden de budgetten besteed aan collectieve activiteiten die ook bedoeld zijn om te bekostigen vanuit het ondernemersfonds en die overeenkomen met de doelen van het fonds. Voorbeelden zijn:
 - evenementen en festivals;
 - inrichting van binnenstad, winkelstraat en bedrijventerrein;
 - beveiliging van bedrijventerreinen, collectieve inkoop, en glasvezel (in de grote en 'grotere' kleine kernen);
 - citymanagement en parkmanagement (Sneek en Bolsward);
 - projecten rond duurzaamheid en de relatie arbeidsmarkt-onderwijs (Sneek);
 - projecten die te maken hebben met leefbaarheid (kleine kernen).

VRAAG 2: Hoe was de gang van zaken ten aanzien van governance, bestuurlijke organisatie, communicatie, hoogte en werking van de ozb-heffing, en aanvraag- en verantwoordingsprocedures?

Fondsmanager

- Het fonds kent een fondsmanager met beperkte tijd en een beperkt budget. Met de stoeve start en de invoering en de retributieregeling had meer tijd en budget voor de hand gelegen. De fondsmanager had onvoldoende tijd en instrumenten om zijn taken volledig uit te kunnen voeren. De fondsmanager heeft desondanks een positieve rol gehad in het opzetten en starten van het fonds.

Rol van ondernemersverenigingen

- Er is gekozen voor een decentrale opzet van het fonds. Dat betekent dat het organiseren van samenwerking vooral door de ondernemersverenigingen zelf moet worden gedaan. In het oorspronkelijke voorstel was het de bedoeling dat de ondernemersverenigingen in hun trekkingsregio als “kwartiermaker” zouden optreden om de samenwerking en activiteiten op gang te helpen. Dat is echter slechts in beperkte mate gebeurd. Daardoor en ook doordat de fondsmanager beperkt tijd en budget had, was en is er tot nu toe te weinig tijd en aandacht voor het versterken van de ondernemersorganisatie in kleine kernen.

Bestuur en adviesraad

- Het bestuur bestaat uit vier personen, maar moet volgens de statuten bestaan uit een oneven aantal leden.
- De Adviesraad is samengesteld uit vertegenwoordigers van de ondernemersverenigingen uit de tien trekkingsregio's. De trekkingsregio's zijn de oorspronkelijke regio's plus per 1 januari 2018 de regio Wommels. Sneek en Bolsward zijn met twee leden vertegenwoordigd, op basis van een besluit van het fondsbestuur, maar dat is niet conform de statuten. Van statuten kan over het algemeen alleen tijdelijk worden afgeweken in geval van zwaarwegende redenen of bijzondere omstandigheden, maar daarvan is in de evaluatie geen onderbouwing gevonden.
- Er is onduidelijkheid over de precieze taken van de Adviesraad. De Adviesraad mag (volgens de statuten) gevraagd en ongevraagd advies geven, benoemd het bestuur en kan bestuursleden ontslaan. Over hoe vaak en waarover advies kan worden gegeven, is niks afgesproken. Het is ook niet duidelijk hoe 'bindend' een advies is. Andere taken zoals de klankbordfunctie zijn niet concreet uitgewerkt.
- De leden van de Adviesraad zijn (volgens de statuten) verantwoordelijk voor de communicatie tussen het fonds en de ondernemers. Er zijn echter geen duidelijke (algemene) afspraken over hoe die communicatie moet gaan. Zo is het bijvoorbeeld onduidelijk hoe leden van de Adviesraad verslag doen aan hun trekkingsregio, en ook niet over hoe (leden van) ondernemersverenigingen informatie via 'hun' Adviesraadlid aan het fonds kunnen geven.
- Er wordt van uit gegaan dat de ondernemersverenigingen in de Adviesraad ook de kleinere kernen vertegenwoordigen. Het is echter niet voor alle betrokkenen duidelijk hoe die vertegenwoordigende rol er uit ziet. Het is bijvoorbeeld niet altijd duidelijk hoe het Adviesraadlid is aangewezen of benoemd door zijn/haar ondernemersvereniging.

Communicatie

- Tijdens de voorbereiding en bij de start van het fonds had er meer aandacht moeten zijn voor communicatie en het oplossen van praktische problemen in met name de kleine kernen. De soms onduidelijke communicatie en onvoldoende toegesneden informatievoorziening hebben bijgedragen aan een negatieve stemming over het fonds.

Hoogte en werking van de ozb-heffing

- Het tarief is zo gekozen dat het in verhouding is met de, t.o.v. stedelijke gemeenten met een op ozb gebaseerd fonds, lagere woz-waarde in de gemeente.
- Door het systeem van de ozb-heffing kan er een verschil zijn tussen ondernemers die lid zijn van een ondernemersvereniging en de betalers van de opslag. Ook kunnen er verschillen zijn tussen ondernemers die veel en weinig bijdragen. Op lokaal niveau kunnen die verschillen relatief groot zijn. In kleine kernen wordt dat vaak als 'een scheve verhouding' ervaren, bijvoorbeeld als het gaat om het

beslissen over waar de gelden aan worden bestemd. Door de Ondernemersfederatie en later ook het fondsbestuur is als uitgangspunt gehanteerd dat de ondernemersverenigingen zelf regelen hoe ze met die verschillen omgaan. Dat is echter lang niet bij alle ondernemersverenigingen gedaan. Over hoe om te gaan met de verschillen had in de voorbereiding en bij de start van het fonds betere informatie kunnen worden gegeven.

Retributie

- De retributieregeling is een oplossing voor trekkingsgebieden die niet mee willen doen met het fonds en de individuele ozb-betaler de mogelijkheid willen geven de opslag terug te ontvangen.
- De terugbetaling via de web site van het fonds is een eenvoudig en efficiënt digitaal systeem.
- De kritiek op de retributieregeling betreft vooral het proces rond het (moeten) organiseren van de stemming dat als ingewikkeld en administratief bewerkelijk wordt ervaren. Het jaarlijks moeten stemmen, is in de kleine kernen als een last ervaren. Inmiddels heeft het fondsbestuur besloten dat retributie-aanvragen vanaf 2018 niet meer jaarlijks herhaald hoeven te worden, maar automatisch ook gelden voor de daarop volgende jaren.
- De 50% retributie in 'Sneek buiten' is een uitzonderingspositie die bij de voorbereiding en besluitvorming van het fonds niet aan de orde is geweest. Het betreft een besluit van de ondernemersvereniging in Sneek dat door het fondsbestuur is overgenomen en verbreed naar alle trekkingsregio's. Deze aanpassing is behalve door het besluit door de ondernemersvereniging in Sneek niet duidelijk onderbouwd. Er wordt van de retributie in Sneek in de praktijk weinig teruggevraagd. Omdat het bedrag ook daadwerkelijk wordt 'overgemaakt' aan de ondernemersvereniging, is er de facto in belangrijke mate sprake van inbreng van de retributiegelden in het fonds, in casu de ondernemersvereniging in Sneek.
- Er is een relatief groot bedrag aan 'restgelden' ontstaan: toegekende retributie die niet wordt teruggevraagd door de individuele ozb-betaler. Het fondsbestuur heeft besloten dat deze gelden beschikbaar moeten blijven voor collectieve activiteiten in de betreffende trekkingsgebieden. (Verdere) cumulatie en niet-gebruik van deze restgelden is onwenselijk.

Aanvraag- en verantwoordingsprocedures

- In Súdwest-Fryslân is gekozen voor een decentrale opzet van het fonds met alleen een (lichte) beheersfunctie van de Stichting Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân. Het fondsbestuur hanteert als uitgangspunt dat zij alleen een lichte toets toepast op de vraag of er een plan met een begroting is goedgekeurd door de betreffende ondernemersvereniging. Het inhoudelijke toezicht op de plannen vindt dus primair plaats bij de ondernemersverenigingen in de trekkingsregio's.

VRAAG 3: Is de samenwerking tussen ondernemers en tussen ondernemers en andere partijen versterkt?

- In Sneek en Bolsward heeft de komst van het fonds bijgedragen aan het verder versterken van de samenwerking die er al was.
- In de kleine kernen is aan de ene kant ook verbetering van samenwerking, bijvoorbeeld in de vorm van nieuwe ondernemersverenigingen. De indruk is dat juist in de kleine kernen ondernemers nu pas de mogelijkheden beginnen in te zien van wat men met de fondsmiddelen kan doen, en er initiatieven beginnen te

ontstaan voor (meer) samenwerking.

- Aan de andere kant zijn er ook kernen waar het fonds heeft geleid tot wrijving tussen ondernemers, waardoor de saamhorigheid juist onder druk is komen te staan.

VRAAG 4: Is er onder betrokken ondernemersverenigingen draagvlak voor het fonds, en hoe heeft de mening en visie van die partijen zich ontwikkeld?

- In totaal doen 18 kernen mee. De overige voornamelijk kleine kernen doen niet mee; de meeste daarvan betreffen kernen met enkele honderden inwoners en een beperkt aantal daar gevestigde bedrijven.
- Van 2017 op 2016 is het aantal deelnemende kernen toegenomen. De verwachting is dat bij het doorgaan van het fonds nog meer kernen zullen meedoen en de organisatiegraad ook zal toenemen, mits er gericht goede informatie en ondersteuning beschikbaar komen.
- In de kernen die meedoen aan het ondernemersfonds is ongeveer 65% van alle (niet-agrarische) ondernemingen gevestigd, voor het grootste deel in Sneek en Bolsward.
- In de grotere kernen waar men actief bezig is met het fonds zijn ondernemers over het algemeen positief over het fonds
- Bij de kleine kernen is het beeld wisselend. Er zijn zowel voor- als tegenstanders onder de ondernemers in kleine kernen. In een deel van de kleine kernen is de stemming duidelijk tegen het fonds. In de kleine kernen speelt onbekendheid met het fonds een rol. In een aantal kleine kernen is er nu wel draagvlak voor het fonds, omdat retributiegelden die niet zijn opgevraagd beschikbaar blijven.

VRAAG 5: Is met het fonds het free-ridergedrag opgelost, en in welke mate heeft het fonds bijgedragen aan de organisatie- en uitvoeringskracht van het bedrijfsleven en aan professionalisering van het werk van ondernemersverenigingen?

- In Sneek en Bolsward en in enkele van de 'grotere' kleine kernen heeft het fonds bijgedragen aan het oplossen van het probleem van *free riders*. In de meeste kleine kernen speelt het *free-riders*probleem eigenlijk niet. In kleine kernen met een actieve *mienskip* wordt bekostiging van activiteiten veelal al onderling geregeld.
- In de grote kernen heeft met name het inzetten van de middelen voor park- en citymanagement bijgedragen aan professionalisering van de uitvoering van activiteiten en gezorgd voor professionele ondersteuning van het bestuurswerk waardoor dat effectiever is.
- In Sneek en Bolsward en in enkele van de 'grotere' kleine kernen heeft het fonds bijgedragen aan meer samenwerking. (De komst van) het fonds heeft bijgedragen aan de verdere organisatie-ontwikkeling (waaronder de fusies) in Sneek en

Bolsward. In een aantal kleinere kernen zijn ondernemersverenigingen opgericht.

- In de meeste kleine kernen speelt een gebrek aan samenwerking eigenlijk niet. Maar er zijn ook kleine kernen waar weinig samenwerking is tussen ondernemers.

Reflectie en evaluatie

Vorbereiding en start

Omdat de voorbereiding en het proces van invoeren van het fonds nogal wat 'voeten in de aarde hadden', worden daarover ook enkele conclusies gegeven.

- De initiatiefnemers van het fonds (de Ondernemersfederatie) hebben een stevige inzet gepleegd door de organisatie van een groot aantal informatie-avonden. In de praktijk pakten de informatie-avonden echter niet altijd goed uit. Een aantal zaken rond de opzet van het fonds was nog niet duidelijk, zodat er op de informatie-avonden weinig concrete informatie kon worden gegeven. Mede daardoor bleven sommige vragen onbeantwoord. Het gevoel ontstond dat te weinig rekening werd gehouden met de specifieke situatie van de kleine kernen. Voor een deel hebben de informatie-avonden daardoor de kritiek op het fonds juist gevoed.
- Bij de draagvlakpeiling van het fonds was het uitgangspunt dat de ondernemersverenigingen de democratische basis vormen. De Ondernemersfederatie heeft echter onvoldoende rekening gehouden met de beperkte organisatiekracht en kennis over het fonds bij die verenigingen. Er was ook lang niet altijd belangstelling voor het ondernemersfonds. Bij de draagvlakpeiling zijn in de praktijk niet altijd alle ondernemers goed bereikt. Mede daardoor bleek bij de start van het fonds vaak te weinig kennis over het fonds bij ondernemers in met name de kleine kernen.
- De ruime toepassing van de retributieregeling is uniek en in zekere zin te beschouwen als een experiment omdat het nergens anders zo wordt toegepast. Juist vanwege het experimentele karakter had de regeling beter voorbereid moeten worden. De consequenties van de regeling zijn, deels door tijdsdruk, bij de voorbereiding en de besluitvorming onvoldoende doordacht.
- Het fonds kende een stroeve start onder meer door de onduidelijkheden die het fondsbestuur het eerste jaar liet bestaan rondom de 6%-inhouding bij retributie en de eventuele 9%-inhouding voor toeristisch marketing. De gemeente creëerde extra onduidelijkheid en tegenstand door tegelijkertijd met de start van het fonds een algemene ozb-verhoging door te voeren, en onduidelijke informatie te geven bij de ozb-aanslag. Dit leidde tot veel vragen voor de fondsmanager en negatieve beeldvorming over het fonds.
- Er is in de voorbereiding en bij de start te weinig rekening gehouden met de bijzondere situatie van kleine kernen. De Ondernemersfederatie heeft de kennis over het fonds en het organisatievermogen van ondernemersverenigingen in kleine kernen overschat.
- Er is bij de voorbereiding en start van het fonds onvoldoende rekening gehouden met de positie van bedrijven in de watersportsector. In de rapporten van het voorbereidende onderzoek is daar geen aandacht aan besteed. Dat is opvallend omdat de start plaatsvond gedurende een economische crisis waar juist de

watersportsector last van had, en de watersportsector een relatief belangrijke sector is in Súdwest.

Nut en noodzaak van het fonds

- De aanleiding voor het fonds lag deels in de beperkingen die werden ervaren bij beide bestaande BiZ'en. Een deel van de activiteiten en ontwikkelingen die met name in Sneek en Bolsward hebben plaatsgevonden waren inderdaad niet mogelijk geweest zonder het 'omzetten' naar een fonds op ozb-basis.
- De aanleiding voor het fonds lag ook in de risico's voor de economische ontwikkeling van met name het platteland, in relatie tot vergrijzing, het wegtrekken van jongeren, en slechte economische kansen. Er kan worden geconstateerd dat deze risico's nog steeds aanwezig en actueel zijn.
- De bijdrage aan leefbaarheid en *mienskip* wordt als doel van de fondsgelden genoemd in met name de kleine kernen. Dit was oorspronkelijk geen fondsdoel, maar is in de loop van de tijd naar voren gekomen. De inzet op leefbaarheid en *mienskip* is niet een directe collectieve ondernemersactiviteit, maar heeft indirect wel met ondernemersbelangen te maken als het gaat om verbetering van het vestigingsklimaat. Het fonds kan in termen van leefbaarheid en *mienskip* een grotere rol spelen dan het nu doet.

Effectiviteit van het fonds

- Het fonds heeft door de activiteiten in kernen die meedoen aan het fonds bijgedragen aan het realiseren van de (eigen) doelen. De indruk is dat vooral daar waar al goede samenwerking was of al plannen voor activiteiten waren, het fonds in goede aarde viel en er ook daadwerkelijk wat is gebeurd. Het type activiteiten dat met het fonds mogelijk wordt gemaakt, is vergelijkbaar met dat van andere ondernemersfondsen.
- In Sneek en Bolsward en in enkele 'grotere' kleine kernen zijn veel activiteiten bekostigd uit het fonds en hebben de fondsmiddelen bijgedragen aan het van de grond tillen van activiteiten die anders moeilijker te organiseren waren. Ook zijn er andersoortige projecten en activiteiten mogelijk dan zonder het fonds.
- Bij de kleine kernen die meedoen in het fonds is het opzetten en uitvoeren van projecten gemakkelijker, alhoewel het vaak lastig blijkt om plannen en ideeën voor activiteiten vanuit ondernemers te krijgen.
- Het fonds heeft zeker een rol gespeeld in het versterken van de organisatiegraad en de professionalisering van het bestuur van samenwerkende ondernemers in deelnemende kernen.

Aanbevelingen

De hoofdaanbeveling van deze evaluatie is: ga door met het fonds. De bereikte resultaten van het fonds in termen van aard en type activiteiten, en de initiatieven die langzamerhand in kleine kernen tot stand komen, zijn voldoende aanleiding om het fonds een volgende periode door te laten gaan. Maar er moet wel een aantal verbeteringen worden ingevoerd.

- I. **Regel het proces rond retributie beter en communiceer daarover**
Het fondsbestuur moet rond retributie zorgen voor heldere communicatie over de besluitvorming en de toetsing daarvan. Daaronder valt ook communicatie over het besluit van het fondsbestuur dat retributie voor onbepaalde tijd is in plaats van jaarlijks. Het fondsbestuur moet overwegen om ook retributiebesluiten die in 2017 zijn genomen om te zetten in besluiten voor onbepaalde tijd.
- II. **Breng de samenstelling van bestuur en Adviesraad in lijn met de statuten**
Het fondsbestuur moet de samenstelling van het bestuur en de Adviesraad zo snel mogelijk in lijn brengen met datgene wat daarover in de statuten staat.
- III. **Maak heldere afspraken over taken en werkwijze van de Adviesraad**
Het fondsbestuur en de Adviesraad moeten heldere afspraken maken over de volgende onderwerpen, en de afspraken vastleggen in een huishoudelijk reglement:
 - hoe vaak en waarover advies wordt gegeven, en hoe 'bindend' een advies is;
 - welke informatie de Adviesraad krijgt en wanneer ze die krijgt;
 - wat de klankbordfunctie van de Adviesraad inhoudt;
 - hoe leden van Adviesraad verslag doen aan hun trekkingsregio;
 - hoe (leden van) ondernemersverenigingen informatie via 'hun' Adviesraadlid aan het fonds geven;
 - hoe Adviesraadleden zijn aangewezen of benoemd door zijn/haar ondernemersvereniging.
- IV. **Verbeter de communicatie en ondersteuning richting kleine kernen**
Voor kernen die mee doen of mee willen gaan doen, moet goede informatie en praktische ondersteuning beschikbaar zijn. Die ondersteuning moet bij voorkeur worden uitgevoerd door een partij die met de praktijk van het organiseren van activiteiten te maken heeft. Daarbij kan gedacht worden aan de (binnen)-stadsmanagers van Sneek, die daarvoor extra budget zouden moeten krijgen.
- V. **Zorg voor goede communicatie over het terugvragen van retributiegelden**
De omvang van niet-teruggevraagde retributie moet worden verkleind. Daarom moet de communicatie over de wijze van terugvragen beter en duidelijker. Het fondsbestuur én de gemeente moeten gezamenlijk een communicatieplan opstellen en uitvoeren. Een mogelijkheid is dat de communicatie-afdeling van de gemeente hierbij wordt ingezet.
- VI. **Neem een beslissing over daadwerkelijke besteding van restgelden**
Het fondsbestuur moet op korte termijn een besluit nemen over de daadwerkelijke besteding van de niet-teruggevraagde retributie middelen, conform de geldende uitgangspunten van het fonds. Die uitgangspunten zijn: inzet van het geld voor collectieve ondernemersactiviteiten en inzet in de betreffende kernen. Het fondsbestuur moet aan de ondernemersvereniging in Sneek adviseren om te overwegen de 50%-retributie voor 'Sneek buiten' af te schaffen, gezien het zeer beperkte gebruik van die retributie, en omdat het onwenselijk is dat grote sommen aan restgelden blijven bestaan.

Bijlage I: Stemminguitslag Ondernemersfederatie 28 oktober 2015

Plaats	Vereniging	Stemming
Bolsward	BVB	voor
Bolsward	BP	voor
Heeg	OV Heeg	voor
IJlst	OV IJlst	voor
Makkum	VVB	voor
Sneek	His	voor
Sneek	VSZ	voor
Woudsend	OV Woudsend	voor
Witmarsum	OV Witmarsum	tegen
Koudum	OV Koudum	tegen
Voormalig Nijefurd	BC Nijefurd	tegen

Bron: Ondernemersfonds Súdwest-Fryslân

Bijlage II: Overzicht informatie-avonden 2014-2015

Datum	Plaats
23-09-14	Woudsend
6-10-14	Sneek HIS
21-10-14	Werkgroep R&T
23-10-14	Sneek HIS
23-10-14	IJlst
27-10-14	Workum
27-10-14	Makkum
27-10-14	Makkum
28-10-14	Leden VSZ
3-11-14	Stavoren
6-11-14	Witmarsum
17-11-14	Bolsward
17-11-14	Woudsend
20-11-14	Makkum VVB
1-12-14	Koudum ALV
8-12-14	IJlst
8-12-14	Workum
8-12-14	Heeg
17-12-14	Bolsward (VTP)
12-02-15	Cornwerd
18-02-15	Sneek
9-03-15	Witmarsum
10-03-15	IJlst
11-03-15	Bolsward
11-03-15	Sneek
11-03-15	Sneek VSZ
12-03-15	Poppenwier
17-03-15	Woudsend
19-03-15	Cornwerd
24-03-15	Workum
24-03-15	Koudum
8-04-15	LTO
28-04-15	IJlst
12-05-15	Sneek extra ALV
24-06-15	IJlst industrie
27-08-15	Sneek
27-08-15	IJlst
13-10-15	Galamadammen
14-10-15	HIS leden en stemming
21-10-15	IJlst extra voorl. en stemming

Bijlage III: Overzicht trekkingsgebieden

Abbega	Lollum
Allingawier	Longerhouw
Arum	Lytsewierrum
Blauwhuis	Makkum
Boazum	Molkwerum
Bolsward	Nijhuizum
Breezanddijk	Nijland
Britswert	Offingawier
Burgwerd	Oosthem
Cornwerd	Oppenhuizen
Dearsum	Oudega
Dedgum	Parrega
Easterein	Piaam
Easterwierrum	Pingjum
Exmorra	Poppenwier
Ferwoude	Raerd
Folsgare	Reahûs
Gaast	Rien
Gaastmeer	Sandfirden
Gauw	Scharnegoutum
Goenga	Schettens
Greonterp	Schraard
Hartwerd	Smallebrugge
Heeg	Sneek
Hemelum	Stavoren
Hichtum	Sybrandaburen
Hidaard	Tersoal
Hieslum	Tirns
Hindeloopen	Tjalhuizum
Hinnaard	Tjerkwerd
Hommerts	Uitwellingerga
Idsegahuizum	Waaksen
Idzega	Warns
Iens	Westhem
IJlst	Witmarsum
Indyk	Wiuwert
It Heidenskip	Wolsum
Itens	Wommels
Jutrijp	Wons
Kimswerd	Workum
Kornwerderzand	Woudsend
Koudum	Ypecolsga
Koufurderrige	Ysbrechtum
Kûbaard	Zurich
Loenga	

* Peer 1 januari 2018. De kernen Osingahuizen, Laaxum, Scharl en Nijesyl hebben geen zelfstandig postcodegebied, maar vallen onder de postcodegebieden van respectievelijk Heeg (Osingahuizen), Warns (Laaxum en Scharl) en deels IJlst en deels Oosthem (Nijesyl).

Bijlage IV: Samenstelling Raad van Advies

1. Heeg
2. Bolsward (2 leden)
3. Hindeloopen
4. Woudsend
5. IJlst
6. Sneek (2 leden)
7. Witmarsum
8. Koudum
9. Makkum
10. Wommels (vanaf 1 januari 2018)
11. LTO (geen stemrecht)
12. Gemeente Súdwest-Fryslân (geen stemrecht)

De voorzitter van de Ondernemersfederatie is toegehoord bij bijeenkomsten van de Raad van Advies.

